

ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΧΩΡΙΑ ΕΚ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ ΙΑΜΒΛΙΧΟΥ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΥΘΑΓΟΡΙΚΟΥ ΒΙΟΥ ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ ΔΥΝΑΤΟΝ ΝΑ ΑΝΑΧΘΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΥΔΟΞΕΙΟΝ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΝ ΤΟΥ ΠΥΘΑΓΟΡΟΥ;

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ Ν. ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΥ

Διδάκτωρ Φιλοσοφίας

Ἐγκωμιάζων τὸν Πυθαγόραν¹ ὡς νέος Πλατωνικὸς² δεκτικὸς τῆς ἐπιδράσεως τῶν νέων Πυθαγορείων³, ὁ Ἰάμβλιχος ἀφίσταται τῆς ιστορικῆς ἀληθείας⁴, ἡ ὁποία εἶναι δυνατόν νὰ ἀποκατασταθῇ κατόπιν κριτικοῦ ἐλέγχου⁵ τοῦ συνόλου τῶν μαρτυριῶν⁶ αἱ ὁποῖαι παρατίθενται στὸ συμπληρωματικὸν ἔργον τοῦ *Περὶ τοῦ Πυθαγορικοῦ βίου*⁷.

1. Πβ. D.J. O'Meara, *Pythagoras Revived*, London, Oxford Univ. Press, 1989, σ. 36.
2. Πβ. W. Leszl, "Pythagorici ed Eleati", ἐν G. Pugliese Carratelli, *Magna Grecia*, Milano, Electa, 1988, σσ. 201-202.
3. Πβ. G.M. Pozzo, "Pythagora e Pitagorismo", *Enciclopedia Italiana*, τ. 3, Firenze, Sansoni, 1957, σ. 1397.
4. Πβ. C. Huffman, "Pythagorisme", ἐν J. Brunschwig- G. Lloyd, *Le savoir grec*, Paris, Flammarion, 1996, σσ. 999-1000. Τὸ γεγονός ὅτι ὁ Ἰάμβλιχος βιογραφεῖ τὸν Πυθαγόραν ἀπιστάμενος τῆς ιστορικῆς ἀληθείας ἐπιβεβαιοῦται ἐφ' ὅσον συνεκτιμηθῇ ὅτι, κατὰ τὸν Ἰάμβλιχον, ὁ Πυθαγόρας εἶχεν εἰσηγηθῇ τὴν χρῆσιν ἐπικύκλων καὶ ἐκκέντρων πρὸς ἐξήγησιν τῶν φαινομένων κινήσεων τῶν πλανητῶν (πβ. Ἰαμβλ., *Βί. Πυθ.* 31), δηλαδή χρῆσιν ἡ ὁποία ιστορικῶς συνδέεται πρὸς τὰς ἀπαρχὰς τῆς ἑλληνιστικῆς ἀστρονομίας καὶ πρὸς τὴν ἀπόρριψιν τῆς περὶ ὁμοκέντρων σφαιρῶν θεωρίας τοῦ Εὐδόξου (πβ. A. Sesmat, *L'ancienne astronomie d'Eudoxe à Descartes*, Paris, Hermann, 1937, σσ. 95- 96).
5. Πβ. E. Μουτσοπούλου, *Ἡ προσωκρατικὴ διανόησις*, Ἀθῆναι, Γρηγόρης, 1978², σ. 39.
6. Πβ. F.D. Gerlach, *Zaleukos. Charondas. Pythagoras*, Basel, Bahnmeier, 1858, σσ. 153-154.
7. Πβ. T. Kiessling, *Iamblichi Chalcidensis de vita Pythagorica liber*, τ. 1, Leipzig, Vogel, 1815, σ. XIV.

Ἀντιτιθέμενοι πρὸς τὴν ἐκδοχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἰάμβλιχος ἔχει ἀρυσθῇ ἐκ τοῦ Εὐδόξου τὰ ἀφορῶντα στὴν συνομιλίαν τοῦ Πυθαγόρου μετὰ τοῦ τυράννου Φαλάριδος⁸, ὑπερμαχοῦμεν τῆς ἐκδοχῆς κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ ἀφορῶντα στὴν ἀνωτέρω συνομιλίαν προέρχονται ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Ἡρακλείδου τοῦ Ποντικοῦ Ἀβαρις⁹ καὶ *Περὶ νόσων*¹⁰ καὶ συνιστοῦν ἐπίνοιαν¹¹ ὑπαγορευομένην ἐκ πολιτικῶν¹² καὶ θρησκευτικῶν¹³ ἐπιδιώξεων, ξένων πρὸς τὴν πυθαγόρειον διανόησιν τοῦ Εὐδόξου¹⁴. Ἐκ παραλλήλου, ἀποφαινόμενοι ὅτι αἱ οὕτω καλούμεναι εὐδόξιοι συνιστῶσαι τοῦ ἐξεταζομένου ἔργου τοῦ Ἰαμβλίου¹⁵ κακῶς ἐκλαμβάνονται ὡς ἀναγώγιμοι στὸν βιογράφον τοῦ Πυθαγόρου Ἀπολλώνιον¹⁶, ἔχομεν κατὰ νοῦν ὅτι ὁ Ἀπολλώνιος συμπεριλαμβάνει τὸν ἱατρὸν Δημοκῆδη μετὰ τῶν Πυθαγορείων¹⁷, ἐνῶ ὁ Εὐδόξος - ὡς ἱστορικὸς τῆς ἱατρικῆς¹⁸ - δὲν συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἀνωτέρω συμπεριλήψεως¹⁹. Ἐπὶ πλέον, συνεκτιμῶμεν ὅτι ὁ Ἀπολλώνιος, ὁ ὁποῖος καθιστᾷ τὸν Πυθαγόρα μαθητὴν τοῦ Ἀναξιμάνδρου²⁰, πιθανώτατα δὲ καὶ τοῦ Θαλοῦ²¹, υἱοθετῶν τὴν ἀντιευδόξιον ἰσοδυναμίαν τῶν ὄρων *ὡφελεῖν* καὶ *διδάσκειν*²², ἀποφαίνεται ὅτι ὁ Πυθαγόρας ἦτο υἱὸς τῆς Πυθαΐδος²³

8. Πβ. F. Gisinger, *Die Erdbeschreibung des Eudoxos von Knidos*, Amsterdam, Hakkert, 1967², σ. 118.

9. Πβ. C.J. de Vogel, "On Iamblichus, V.P. 215-219", *Mnemosyne*, σειρ. 4, 18 (1965) 396.

10. Πβ. F. Wehrli, *Herakleides Pontikos*, Basel, Schwabe, 1969², σσ. 85- 86.

11. Πβ. I. Lévy, *La légende de Pythagore de Grèce en Palestine*, Paris, Champion, 1927, σ. 58.

12. Πβ. K. Kerényi, *Pythagoras und Orpheus*, Zürich, Rhein- Verlag, 1950³, σ. 17.

13. Πβ. P. Gorman, "The "Apollonios" of the Neoplatonic Biographies of Pythagoras", *Mnemosyne*, σειρ. 4, 38 (1985) 143.

14. Πβ. J. P. Schneider, "Eudoxe de Cnide", ἐν R. Goulet, *Dictionnaire des philosophes antiques*, τ. 3, Paris, Éditions du C. N. R. S., 2000, σ. 295.

15. Πβ. F. Gisinger, *μν. ἔργ.*, σ. 118.

16. Πβ. E. Rhode, "Die Quellen des Jamblichus in seiner Biographie des Pythagoras", *Rheinisches Museum*, 27 (1872) 23.

17. Πβ. C. Riedweg, *Pythagoras*, München, Beck, 2002, σ. 68.

18. Πβ. F. Lasserre, *Die Fragmente des Eudoxos von Knidos*, Berlin, de Gruyter, 1966, σ. 244.

19. Πβ. H.E. Sigerist, *A History of Medicine*, London, Oxford Univ. Press, 1961, σ. 101.

20. Πβ. Πορφύρ., *B. Πυθ.* 2.

21. Πβ. Ἰαμβλ., *Βί. Πυθ.* 11.

22. Πβ. L. Deubner, "Bemerkungen zum Text der *Vita Pythagorae* des Iamblichos", *Sitzungsberichte der Preussischen Akademie der Wissenschaften, Phil.- Hist. Klasse*, (1935) 827.

23. Πβ. αὐτόθι, 652. Σημειωτέον ὅτι, κατὰ τὸν A. Busine, *Les Sept Sages de la Grèce*

καί τοιουτοτρόπως ἀμφισβητεῖ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Εὐδόξου²⁴, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Πυθαγόρας ἦτο υἱὸς τῆς Παρθενίδος²⁵. Κατηγορηματικώτερος τοῦ Ἰαμβλίου, ὁ Ἰάμβλιχος ὄχι μόνον ἀπορρίπτει τὴν ἀνωτέρω μαρτυρίαν τοῦ Εὐδόξου, παρετυμολογῶν τὸ ὄνομα *Πυθαγόρας*²⁶, ἀλλὰ ἀναποδείκτως²⁷ ἰσχυρίζεται ὅτι, κατὰ τὸν Εὐδόξον, ὁ Πυθαγόρας ἦτο υἱὸς τοῦ Ἀπόλλωνος²⁸. Κατὰ τὴν ἄποψίν μας, ἡ ἐκδοχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἰάμβλιχος ταυτίζει τὸν Πυθαγόραν πρὸς τὸν Ὑπερβόρειον Ἀπόλλωνα²⁹ τελῶν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Εὐδόξου³⁰ αἱρεται, ἐφ' ὅσον συνεκτιμηθῇ ὅτι -παρὰ τὴν ἐνδεχομένως εὐδόξειον προέλευσιν τῆς ἀναφορᾶς τοῦ Ἰαμβλίου στὴν "φυσικὴν θεοείδειαν" τοῦ Πυθαγόρου³¹ - ὁ Εὐδόξος τηρεῖ κριτικὴν στάσιν ἐναντι τῆς θρησκείας τῶν Ὀλυμπίων θεῶν³². Ὡντως, ἡ ταύτισις τοῦ Πυθαγόρου πρὸς τὸν Ὑπερβόρειον Ἀπόλλωνα, ἡ ὁποία πρυτανεύει στὴν διανόησιν τῶν Ἀκουσματικῶν Πυθαγορείων³³, συνδέεται πρὸς τὰ περὶ τὸν Ἡρακλῆ

antique, Paris, de Boccard, 2002, σσ. 76-77, ἡ ἐξεταζομένη ἀπόφανσις τοῦ Ἀπολλωνίου εἶναι δυνατόν νὰ κατανοηθῇ ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῶν ὄρων γενέσεως τῶν ψευδοπυθαγορικῶν συγγραμμάτων. Κατὰ τὴν ἄποψίν μας, ἡ συνάφεια τῆς διανοήσεως τοῦ Ἀπολλωνίου πρὸς ἐκείνην τῶν συγγραφέων τῶν ἔργων τῆς ψευδοπυθαγορικῆς γραμματείας διαφαίνεται ἐφ' ὅσον συνεκτιμηθῇ ὅτι ὁ Ἀπολλωνίος ἰσχυρίζετο "μηδένα τῶν Πυθαγορείων ὀνομάζειν Πυθαγόραν" ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὴν θεῖαν φύσιν του (πβ. Ἰαμβλ., *Βί. Πυθ.* 255).

24. Πβ. F. Gisinger, *μν. ἔργ.*, σσ. 117-118.

25. Πβ. Εὐδόξ., *ἀπ.* 324 Lasserre.

26. Πβ. C.G. Cobet, "Observationes Criticae et Palaeographicae ad Iamblichi vitam Pythagorae", *Mnemosyne*, 5 (1877) 340.

27. Πβ. F.C. Baur, *Apollonius von Tyana und Christus*, Hildesheim, Olms, 1966², σ. 175.

28. Πβ. I. Lévy, *μν. ἔργ.*, σ. 6.

29. Πβ. L. Kuster, *Iamblichi de vita Pythagorica liber*, Amsterdam, Petzold, 1707, σ. 7.

30. Πβ. F. Gisinger, *μν. ἔργ.*, σ. 118.

31. Πβ. P. Gorman, *Pythagoras*, London, Routledge and Kegan Paul, 1979, σ. 40.

32. Κατὰ τὴν ἄποψίν μας, προσήκει νὰ μὴ διαλανθάνῃ ὅτι - ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ὑπὸ τοῦ Ἰαμβλίου μνημονευομένους Πυθαγορείους, οἱ ὁποιοὶ ἐπαινοῦνται ὡς ἀνεκδοκίμους πιστευόμενοι στοὺς περὶ θεῶν μύθους (πβ. Ἰαμβλ., *Βί. Πυθ.* 138)- ὁ Εὐδόξος χαρκτηρίζεται ὡς "περὶ θεῶν τινα θαυμαστὰ ἀπιστῶν" (πβ. C.N. Polycarpou, "The Eudoxean Biography of Pythagoras", *Diotima*, 32 (2004) 61). Τοιουτοτρόπως καθίσταται ἐμφανές ὅτι οἱ ὑπὸ τοῦ Ἰαμβλίου ἐπαινούμενοι Πυθαγόρειοι ἀρμόζει νὰ ταυτισθοῦν πρὸς τοὺς Ἀκουσματικοὺς (πβ. *κατωτ.* καὶ *σημ.* 33).

33. Πβ. A. Delatte, *Études sur la littérature pythagoricienne*, Paris, Champion, 1915, σσ. 279- 280.

θρυλούμενα³⁴ καὶ ἐπαναβεβαιοῦνται ὑπὸ τῶν νέων Πυθαγορείων³⁵, οἱ ὅποιοι ἐξαίρουν τὰς ὑπερανθρώπους ἰκανότητας τοῦ Πυθαγόρου³⁶ ὡς πνευματικοὶ ἐπίγονοι τῶν Ἀκουσματικῶν³⁷. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν Εὐδοξον, οἱ Ἀκουσματικοὶ ἀναφέρονται στὸν Πυθαγόραν διὰ τῆς φράσεως "αὐτὸς ἔφα"³⁸ καὶ ὑπεραμύνονται, χάριν σκοπιμότητος³⁹, τοῦ - ξένου πρὸς τὴν ἑλληνικὴν κλασσικὴν διανόησιν- αἰτήματος τῆς ἀπολύτου προσηλώσεως στὰ οὕτω καλούμενα δόγματα τοῦ Πυθαγόρου⁴⁰, παρανοοῦντες τὴν παιδαγωγικὴν μέθοδον τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς Πυθαγορείου Σχολῆς⁴¹ καὶ ἐπικαλούμενοι τὴν φήμην του ὡς θρησκευτικοῦ ἀρχηγοῦ⁴². Σκιαγραφῶν τὴν προσωπικότητα τοῦ Πυθαγόρου, ὁ Εὐδοξος νομίζομεν ὅτι θὰ ἀπέρριπτε τὸν ἰσχυρισμὸν κατὰ τὸν ὅποιον ὁ Πυθαγόρας ἦτο ὄχι μόνον ἐπιστήμων ἀλλὰ καὶ τερατοποιός⁴³, διότι ὁ ἀνωτέρω ἰσχυρισμὸς ἀπορρέει ἐκ τῶν κατ' ἐπίφασιν κοινῶν γνωρισμάτων μεταξὺ Ὀρφικῶν καὶ Πυθαγορείων⁴⁴, τὰ ὅποια ἔχουν ψευδοπυθαγόρειον χροιάν⁴⁵ καὶ αἴρονται ἐφ' ὅσον συνεκτιμηθῇ ὅτι - κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τοὺς Ὀρφικοὺς- οἱ ἀκραιφνῶς Μαθηματικοὶ Πυθαγόρειοι ὑπερμαχοῦν τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς ἱατρικῆς διανοήσεως⁴⁶. Ἀκριβέστερον, φρο-

34. Πβ. I. Lévy, *μν. ἔργ.*, σ. 12.

35. Πβ. *αὐτόθι*, σ. 45.

36. Πβ. K. Kerényi, *μν. ἔργ.*, σ. 18.

37. Πβ. A. Delatte, *μν. ἔργ.*, σ. 297.

38. Πβ. O. Dittrich, *Geschichte der Ethik*, τ. 1, Leipzig, Meiner, 1926, σ. 139.

39. Πβ. Π. Μαρουσάκη, *Ο Πυθαγόρας ἀπὸ πολιτικοθρησκευτικὴ πλευρά*, Αθήνα, 1982, σ. 23.

40. Πβ. O. Gigon, *Der Ursprung der griechischen Philosophie*, Basel, Schwabe, 1945, σ. 131.

41. Πβ. E. Baltzer, *Pythagoras*, Walluf, Sändig, 1973², σ. 94.

42. Πβ. W.K.C. Guthrie, *A History of Greek Philosophy*, τ. 1, London, Cambridge Univ. Press, 1962, σ. 148.

43. Πβ. B. Russell, *Ἱστορία τῆς δυτικῆς φιλοσοφίας*, τ. 1, Ἀθήνα, Ἀρσενίδης, α.χ., σσ. 77- 78.

44. Πβ. E. Μουτσοπούλου, *μν. ἔργ.*, σ. 39.

45. Πβ. A. Maddalena, *I Pitagorici*, Bari, Laterza, 1954, σ. 331.

46. Πβ. G. Giannantoni, "I problemi ancora aperti nello studio del pitagorismo", ἐν M. Tortorelli Chidini- A. Storch Marino- A. Visconti, *Tra Orfeo e Pitagora*, Napoli, Bibliopolis, 2000, σ. 293. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀρμόζει νὰ μὴ διαλανθάνῃ ἡ ἐπισήμανσις τοῦ A. Boulanger, *Orphée*, Paris, Rieder, 1925, σσ. 30-31, κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ περὶ τὸν Πυθαγόραν θρυλούμενα ὀφείλονται στὴν ἐπιδίωξιν νὰ αἰτιολογηθῇ ἡ ἀποθέωσις τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς Πυθαγορείου Σχολῆς, ἐνῶ τὰ περὶ τὸν Ὀρφέα θρυλούμενα ὀφείλονται στὴν ἐπιδίωξιν νὰ ἐξαρθῇ ὁ ἀρχαιοπρεπὴς

νοῦμεν ὅτι, στοιχῶν τόσον πρὸς τὴν ἱατρικὴν διανόησιν τῶν αἰγυπτίων ἱερέων⁴⁷ ὅσον καὶ πρὸς ἐκείνην τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ διδασκάλου του Φιλιστίωνος⁴⁸, ὁ Εὐδόξος θὰ ἦτο εὐλογον νὰ ὑπομνήσῃ ὅτι ὁ Πυθαγόρας εἶχεν υἱοθετήσῃ τὴν μέθοδον τῆς μουσικοθεραπείας⁴⁹ διότι ἐξελάμβανεν ἕκαστον τῶν ἀνθρώπων ὡς ψυχοσωματικὸν ὅλον⁵⁰. Ὑπὸ τὸ ἀνωτέρω πρῶτον διαβλέπομεν ὅτι ἡ ἐκδοχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἰαμβλῖχος ἔχει ἀρυσθῇ ἐκ τοῦ Εὐδόξου τὰ ἀφορῶντα στὰς ὑπερανθρώπους ἱκανότητας τοῦ Πυθαγόρου⁵¹ δὲν εὐσταθεῖ, διότι ὅχι μόνον ἡ -ὑπὸ τοῦ Ἰαμβλῖχου παρατιθεμένη- μαρτυρία τοῦ ἱστοριογράφου Ἀνδρωνος⁵² ἐνδεχομένως εὐρίσκεται ἐκτὸς τῶν παραμέτρων τῆς εὐδοξείου διανοήσεως⁵³, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀποκρυφολογικὴ χροιά τῶν ὑπὸ τοῦ Ἰαμβλῖχου ἱστορουμένων⁵⁴ εἶναι ξένη πρὸς τὴν οἶονεῖ θετικοκρατικὴν διανόησιν τοῦ Εὐδόξου⁵⁵. Συνεκτιμῶντες ὅτι τὰ ὑπὸ τοῦ Ἰαμβλῖχου ἱστορούμενα ἐν μέρει⁵⁶ προέρχονται ἐκ τοῦ ἔργου τοῦ

χαρακτὴρ τῶν ὀρφικῶν δογμάτων. Ἐξ ἄλλου, προσήκει νὰ συνεκτιμηθῇ ἡ ἐπισήμανσις τοῦ L. Moulinier, *Orphée et l'Orphisme à l'époque classique*, Paris, Les Belles Lettres, 1955, σσ. 98- 99, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Πλάτων ἀπέφυγε νὰ ἀναφερθῇ στὸν Ὀρφέα ὡς εἰσηγητὴν τοῦ ὀρφικοῦ τρόπου τοῦ βίου, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι εἶχεν ἀναφερθῇ στὸν Πυθαγόραν ὡς εἰσηγητὴν τοῦ πυθαγορείου τρόπου τοῦ βίου.

47. Πβ. P. Gorman, *μν. ἔργ.*, σ. 157.

48. Πβ. P.M. Schuhl, *Essai sur la formation de la pensée grecque*, Paris, Alcan, 1934, σ. 253.

49. Πβ. Ἰαμβλ., *Βί. Πυθ.* 64.

50. Πβ. H.S. Schibli, "Pythagoras", ἐν E. Craig, *Routledge Encyclopedia of Philosophy*, τ. 7, London, Routledge, 1998, σ. 856.

51. Πβ. F. Gisinger, *μν. ἔργ.*, σ. 118.

52. Πβ. J. Bollansée, "Andron of Ephesos", ἐν F. Jacoby, *Die Fragmente der griechischen Historiker*, τ. 4A, μέρ. 1, Leiden, Brill, 1998, σ. 146. Ἀφορμώμενοι ἐκ τῆς ἀποφάνσεως τοῦ R. Turcan, "R. Cuccioli Melloni, *Ricerche sul pitagorismo*, I. Biografia di Pitagora, Bologne, Editrice Compositori, 1969, XIX- 231 p.", *βιβλιοκρ.*, *Latomus*, 30 (1971) 807, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἱστορικὸς πυρὴν τῆς μαρτυρίας τοῦ Ἀνδρωνος ἔγκειται στὸ ὅτι ὁ Πυθαγόρας προέβλεπε σεισμικὰ φαινόμενα βασιζόμενος ἐπὶ γεωφυσικῶν ἐνδείξεων, δὲν ἀποκλείομεν τὸ ἐνδεχόμενον ὅτι ὁ Εὐδόξος, ὁ ὁποῖος ἔχαιρε φήμης καὶ λόγῳ τῆς ἱκανότητος τοῦ "σεισμοῦς ...προθεσπίζειν" (πβ. Εὐδόξ., ἀπ. 141 Lasserre), πρῶτος ἐξῆρε τὴν σπουδαιότητα τῆς περὶ τὴν σεισμολογίαν ἐνασχολήσεως τοῦ Πυθαγόρου.

53. Πβ. J. Bollansée, "Eudoxos of Knidos", ἐν F. Jacoby, *μν. ἔργ.*, σ. 174.

54. Πβ. C. Riedweg, *μν. ἔργ.*, σ. 16.

55. Πβ. C.B. Boyer, *The History of the Calculus and its Conceptual Development*, New York, Dover, 1959, σ. 30.

56. Πβ. L. Bieler, "Zu Porphyrios *Vita Pythagorae* 27", *Wiener Studien*, 48 (1930) 205.

Πορφυρίου *Βίος Πυθαγόρου*⁵⁷, φρονοῦμεν ὅτι -παρὰ τὰς ἐκφρασθεῖσας ἐπιφυλάξεις⁵⁸- δὲν εἶναι ἀβάσιμος ἡ ἐκδοχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Πορφύριος εἶχεν ἔμμεσον πρόσβασιν στὴν εὐδόξειον βιογραφίαν τοῦ Πυθαγόρου⁵⁹, ἀρνούμενος ἐξ ἔργου λογίου ἀνδρὸς τῆς ἐλληνιστικῆς περιόδου⁶⁰, στὸ ὁποῖον κατοπτρίζεται ἡ μεθοδολογία τῶν Περιπατητικῶν φιλοσόφων⁶¹. Κατὰ τὴν ἄποψίν μας, ὁ Περιπατητικὸς λόγιος, ὁ ὁποῖος ἐγνώριζεν ὅτι- ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν Εὐδοξον⁶²- οἱ Ἀκουσματικοὶ εἶχον συμπεριλάβει τὸν Πυθαγόραν μεταξὺ τῶν ἐπτὰ σοφῶν⁶³, προσήκει νὰ ταυτισθῇ ὄχι πρὸς τὸν ἱστοριογράφον Ἀλέξωνα⁶⁴ ἀλλὰ πρὸς τὸν φιλόσοφον Ἑρμιππον⁶⁵, ὁ ὁποῖος ἐβιογράφησε τόσον τὸν Εὐδοξον⁶⁶ ὅσον καὶ τὸν Πυθαγόραν⁶⁷. Ὡς ἐκ τούτου, δὲν ἀποκλείομεν τὸ ἐνδεχόμενον ὅτι ἡ - ὑπὸ τοῦ Ἰαμβλίου παραποιηθεῖσα⁶⁸ - μαρτυρία τοῦ Ἑρμίππου, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ πατὴρ τοῦ Πυθαγόρου ἐκαλεῖτο Μνήσαρχος καὶ ἦτο δακτυλιογλύφος⁶⁹, ἀνάγεται στὸν Εὐδοξον, ὁ ὁποῖος ὡς πρὸς

57. Πβ. I. Gobry, *Pythagore*, Paris, Éditions Universitaires, 1992, σ. 98.

58. Πβ. I. Lévy, *Recherches sur les sources de la légende de Pythagore*, Paris, Leroux, 1926, σ. 103.

59. Πβ. E. Rhode, "Die Quellen des Jamblichus in seiner Biographie des Pythagoras", *Rheinisches Museum*, 26 (1871) 574- 575. Ἐχοντες κατὰ νοῦν ὅτι ἡ ἐπιτετημένη μορφή τῆς εὐδοξείου βιογραφίας τοῦ Πυθαγόρου περιελήφθη στὸ ἑβδομον βιβλίον τοῦ ἔργου *Γῆς Περίοδος* (πβ. F. Gisinger, *μν. ἔργ.*, σ. 216), δὲν ἀποκλείομεν τὸ ἐνδεχόμενον ὅτι ἡ πλήρης μορφή τῆς εὐδοξείου βιογραφίας τοῦ Πυθαγόρου εἶχε περιληφθῇ στὸ ἔργον *Κυνῶν διάλογοι*, διὰ τοῦ ὁποῖου ἐπεδιώκετο ἡ ἀνασκευὴ τῶν περὶ Πυθαγόρου δοξασιῶν τῶν Ἀκουσματικῶν (πβ. C.N. Polycarpou, "On Eudoxus' *Κυνῶν διάλογοι*", *Φιλοσοφία*, 32 (2002) 187).

60. Πβ. I. Lévy, *μν. ἔργ.*, σ. 92.

61. Πβ. J.A. Philip, "Aristotle's Monograph *On the Pythagoreans*", *Transactions and Proceedings of the American Philological Association*, 94 (1963) 197.

62. Πβ. C.N. Polycarpou, "Did Eudoxus fix the Date of Pythagoras' Birth?", *Diotima*, 33 (2005) 178.

63. Πβ. A. Delatte, *μν. ἔργ.*, σ. 284.

64. Πβ. W. Crönert, *Kolotes und Menedemos*, Leipzig, Avenarius, 1906, σσ. 141-142.

65. Πβ. J. Bollansée, "Eudoxos of Knidos", ἐν F. Jacoby, *μν. ἔργ.*, σ. 178.

66. Πβ. W. Crönert, *μν. ἔργ.*, σ. 135.

67. Πβ. J. Bollansée, *Hermippos of Smyrna and his Biographical Writings*, Leuven, Peeters, 1999, σ. 46.

68. Πβ. S. Buchner, "MAMARKOS nell'onomastica greco- italica e i nomi "italici" del padre di Pitagora", *σειρ.* 2, 4 (1997) 171.

69. Πβ. J. Bollansée, "Hermippos of Smyrna", ἐν F. Jacoby, *Die Fragmente der griechischen Historiker*, τ. 4A, μέρ. 3, Leiden, Brill, 1999, σ. 261.

τὸ πρῶτον σκέλος εἶχε τὴν δυνατότητα νὰ συνεκτιμήσῃ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἡρακλείτου⁷⁰.

Διαφωνοῦντες πρὸς τὴν ἐπικριτικὴν στάσιν τοῦ Ἡρακλείτου ἔναντι τοῦ Πυθαγόρου, οἱ Πορφύριος καὶ Ἰάμβλιχος, οἱ ὅποιοι συμερίζονται τὰς ἀπόψεις τῶν συγχρόνων των⁷¹, ἐξυμνοῦν τὸν Πυθαγόραν ὡς θεῖον⁷² εὐρετὴν⁷³ τῶν κανόνων τῆς φυσιογνωμονικῆς τέχνης⁷⁴. Λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ περὶ τὴν φυσιογνωμονικὴν ἐνασχόλησις τοῦ Πυθαγόρου, ἡ ὁποία κατ' ἐπίφασιν δὲν ἀμοιρεῖ πολιτικῶν ὑποδηλώσεων⁷⁵, ἐναρμονίζεται πρὸς τὸ πνευματικὸν κλῆμα τοῦ *Περὶ διαίτης* συγγράμματος⁷⁶ τοῦ διδασκάλου τοῦ Εὐδόξου Φιλιστίωνος⁷⁷ καὶ συνάδει πρὸς τὸ - ὑπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ Φιλιστίωνος προβαλλόμενον- ἀξίωμα "ὄψις ἀδήλων τὰ φαινόμενα"⁷⁸, διαβλέπομεν ὅτι εὐσταθεῖ ἡ ἐκδοχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἰάμβλιχος τελεῖ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Εὐδόξου⁷⁹, ἀποφαινόμενος ὅτι ὁ Πυθαγόρας "σημεῖα τὰ φανερά ἐποιεῖτο τῶν ἀφανῶν ἡθῶν ἐν τῇ ψυχῇ"⁸⁰ βάσει τῶν κανόνων τῆς φυσιογνωμονικῆς. Ὅντως, οἱ ἀνωτέρω κανόνες ὄχι μόνον στοιχοῦν πρὸς τοὺς "ἐκ σημείων" ρητορικοὺς συλλογισμοὺς⁸¹, οἱ ὅποιοι δὲν εἶναι ξένοι πρὸς τὰς σοφιστικὰς ὑποθέσεις τοῦ Εὐδόξου⁸², ἀλλὰ ἀποκαλύπτουν καὶ τὸ - οἰκτεῖον στὸν Εὐδόξον- φιλοσοφικὸν ὑπόβαθρον⁸³ τῶν ὅρων ἀσκή-

70. Πβ. A. Rostagni, "Pitagora e i Pitagorici in Timeo", ἐν *Scritti minori*, τ. 2, μέρ. 1, Torino, D'Erasmus, 1956, σσ. 15-16.

71. Πβ. V. Rose, *Anecdota Graeca et Graecolatina*, μέρ. 1, Amsterdam, Hakkert, 1963², σ. 72.

72. Πβ. P. Gorman, μν. ἔργ., σ. 71.

73. Πβ. A.E. Chaignet, *Pythagore et la philosophie pythagoricienne*, τ. 1, Paris, Didier, 1873, σ. 114.

74. P. Bayle, *Historical and Critical Dictionary*, τ. 4, London, Routledge, 1997³, σ. 675.

75. Πβ. W. Schmid- O. Stählin, *Geschichte der griechischen Literatur*, τ. 1, μέρ. 1, München, Beck, 1929, σ. 735.

76. Πβ. V. Rose, μν. ἔργ., σσ. 82- 83.

77. Πβ. H. Grensemann, *Knidische Medizin*, μέρ. 1, Berlin, de Gruyter, 1975, σ. 8.

78. Πβ. F. Lasserre, *The Birth of Mathematics in the Age of Plato*, London, Hutchinson, 1964, σ. 126.

79. Πβ. F. Gisinger, μν. ἔργ., σ. 118.

80. Πβ. Ἰαμβλ., *Βί. Πυθ.* 71.

81. Πβ. E.C. Evans, "Physiognomics in the Ancient World", *Transactions of the American Philosophical Society*, 59 (1969) 7.

82. Πβ. C.N. Polycarpou, "The Eudoxean conception of φιλοσοφία", *Parnassos*, 44 (2002) 365.

83. Πβ. G. Misener, "Loxus, Physician and Physiognomist", *Classical Philology*, 18 (1923) 1.

σεως τῆς ἰατρικῆς τέχνης⁸⁴. Ἐξ ἄλλου, ἔχοντες κατὰ νοῦν ὅτι ὁ Ἰαμβλίχος διασώζει μαρτυρίαν τοῦ Ἀριστοξένου, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Πυθαγόρου διὰ τὸ διαιτητικὸν εἶδος τῆς ἰατρικῆς τέχνης⁸⁵ συνέτεινε τὰ μέγιστα στὴν μακροβιότητα τῶν μελῶν τῆς Πυθαγορείου Σχολῆς⁸⁶, δὲν ἀπορρίπτομεν τὴν ἐκδοχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἀνωτέρω μαρτυρία εἶναι ἀναγώγιμος στὸν Εὐδοξόν⁸⁷. Ἀκριβέστερον, ἀφορμώμενοι ἐκ τῆς εὐδοξείου ἀποφάνσεως "ἐκαστον...τὸ αὐτῷ ἀγαθὸν εὐρίσκειν, ὥσπερ καὶ τροφήν"⁸⁸, πιθανολογοῦμεν ὅτι αἱ ἀναφοραὶ τοῦ Ἰαμβλίχου τόσον στὴν κατὰ Πυθαγόραν ἀντιμαχίαν μεταξὺ ἀκρασίας καὶ εὐεξίας⁸⁹ ὅσον καὶ στὰ κατὰ Πυθαγόραν "σημεῖα συμμετρίας...σίτων"⁹⁰ ἔχουν εὐδόξειον προέλευσιν καὶ συνδέονται πρὸς τὸ γεγονὸς ὅτι- κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τοὺς Ἀκουσματικούς⁹¹- ὁ Εὐδοξος ἐτήρει τὰ διαιτητικὰ παραγγέλματα τοῦ Πυθαγόρου⁹². Κατὰ τὴν ἀποψίν μας, εἶναι βάσιμον νὰ ὑποστηριχθῇ ὅτι ὁ Εὐδοξος, ὁ ὁποῖος ἐβδελύσσετο τὴν *καρύνκην*⁹³, ὄχι μόνον ἐξῆρε τὴν ὠφέλειαν τῆς μελιτοφαγίας⁹⁴ καὶ τῆς γαλακτοφαγίας⁹⁵, ἀλλὰ ἐπέκρινε τόσον τοὺς πολεμίους τῆς ὠοφαγίας⁹⁶ ὅσον

84. Πβ. *αὐτόθι*, 1-2.

85. Πβ. A. Delatte, *La Vie de Pythagore de Diogène Laërce*, Hildesheim, Olms, 1988², σσ. 172- 173.

86. Πβ. E.L. Minar, *Early Pythagorean Politics*, Baltimore, Waverly Press, 1942, σ. 83.

87. Πβ. F. Gisinger, *μν. ἔργ.*, σ. 118.

88. Πβ. Εὐδόξ., ἀπ. 3 Lasserre.

89. Πβ. C.G. Cobet, *μν. ἔργ.*, 356.

90. Πβ. C.J. de Vogel, *Pythagoras and Early Pythagoreanism*, Assen, van Gorcum, 1966, σ. 234.

91. Πβ. P. Gorman, *μν. ἔργ.*, σ. 127.

92. Πβ. G. Bianchi, *Se il vitto pitagorico di soli vegetabili sia giovevole per conservare la sanità*, Venezia, Pasquali, 1752, σ. 35.

93. Πβ. M. Wellmann, *Die Fragmente der sikelischen Ärzte Akron, Philistion und des Diokles von Karystos*, Berlin, Weidmann, 1901, σ. 115.

94. Πβ. G. Bianchi, *μν. ἔργ.*, σ. 35.

95. Πβ. H. Grensemann, *μν. ἔργ.*, σ. 70.

96. Πβ. Διογ. Λαερτ., *B. φιλ.*, 8. 33. Κατὰ τὴν ἀποψίν μας, τὸ σκέλος τῆς μαρτυρίας τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Πολυῖστορος κατὰ τὸ ὁποῖον "οἱ τὰς τελετὰς ἐν τοῖς ἱεροῖς ἐπιτελοῦντες" ὀρθῶς ἐξέλαβον τὸν Πυθαγόραν ὡς πολέμιον τῆς ὠοφαγίας ἀντίκειται πρὸς τὴν εὐδόξειον βιογραφίαν τοῦ Πυθαγόρου, διότι προϋποθέτει ἀποδοχὴν τῆς συζεύξεως ὀρφικῶν καὶ πυθαγορικῶν δογμάτων (Πβ. Πλουτ., *Ἡθ.* 46, 635 E) κατὰ τρόπον ἀπάδοντα πρὸς τὴν διανόησιν τοῦ Εὐδόξου (Πβ. *άνωτ.* καὶ σημ. 46).

καὶ τοὺς ὑπερμάχους τῆς κρεοφαγίας⁹⁷. Λαμβάνων ὑπ' ὄψιν ὅτι, κατὰ τὸν Πυθαγόραν, ἡ κρεοφαγία ἦτο ἀνεκτὴ⁹⁸ μόνον ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τοὺς μὴ ἐντεταγμένους στὴν Πυθαγόρειον Σχολήν⁹⁹, ὁ Εὐδόξος θὰ ἔκριεν ἐνδεδειγμένον νὰ διασαφήσῃ ὅτι ὁ Πυθαγόρας εἶχεν ἀπαγορεύσει τὴν βρωσιν¹⁰⁰ εἰδωλοθύτων¹⁰¹ καὶ ὥς ἐκ τούτου εἶχε προσεγγίσει στὸ ἰδεῶδες τῆς ἀγνείας κατὰ τρόπον διάφορον ἐκείνου ὁ ὁποῖος ἐπρυτάνευε στὰ παραγγέλματα τῶν αἰγυπτίων ἱερέων¹⁰². Εἰδικώτερον, κατὰ τὴν ἀποψίν μας, ὁ Εὐδόξος ἐπρέσβευεν ὅτι ἡ πυθαγόρειος ἀκρεοφαγία ἐπικεντροῦται στὴν ἱατρικὴν ἔκφανσιν τοῦ "κατὰ φύσιν ζῆν"¹⁰³ καὶ ἐμέμφετο τὸν - ὑπὸ τῶν νέων

97. Πβ. Εὐδόξ., ἀπ. 325 Lasserre. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀξίζει, φρονοῦμεν, νὰ σημειωθῇ ὅτι ἡ μαρτυρία τοῦ Πλουτάρχου κατὰ τὴν ὁποίαν "οἱ παλαιοὶ Πυθαγορικοὶ" κατέστησαν πολέμιοι τῆς ἰχθυοφαγίας (πβ. Πλουτ., *Ηθ.* 46, 728 E) δὲν εἶναι ἀναγώγιμος στὸν Εὐδόξον, διότι βάσει τῆς μαρτυρίας αὐτῆς οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἀλεξικράτους, οἱ ὁποῖοι ἐθεωροῦντο πνευματικοὶ ἐπίγονοι τῶν παλαιῶν Πυθαγορικῶν, οὐδέποτε υἱοθέτησαν τὴν - ὑπὸ τοῦ Εὐδόξου ἐπαινουμένην - ἀκρεοφαγίαν τοῦ Πυθαγόρου. Ὑποστηρίζων ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ Πυθαγόρου ἀποφυγὴ τῆς κρεοφαγίας ὑπῆρξεν ἀπότοκος τοῦ δόγματος κατὰ τὸ ὁποῖον "πάντα τὰ γενόμενα ἔμψυχα ὁμογενῇ δεῖ νομίζειν" (πβ. Πορφυρ., *Β.Πυθ.* 19), ὁ G. Méautis, *Platon vivant*, Paris, Michel, 1950, σ. 60, διαβλέπει ὅτι τὸ ἀνωτέρω δόγμα, τὸ ὁποῖον φαίνεται ὅτι συνδέεται πρὸς τὴν ὑποτιθεμένην προσήλωσιν τοῦ Πυθαγόρου στὴν τέχνην τῆς μαγείας (πβ. E. Rhode, "Zu Iamblichus De vita Pythagorica", *Rheinisches Museum*, 34 (1879) 262), ἀπετέλεσε τὴν ἀφετηρίαν τῶν ἀφηγήσεων τοῦ Ἰαμβλίχου κατὰ τὰς ὁποίας ὁ Πυθαγόρας ἥσκει ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς συμπεριφορᾶς τῶν ζώων. Κατὰ τὴν ἀποψίν μας, αἱ ἀνωτέρω ἀφηγήσεις δὲν ἔχουν εὐδόξειον προέλευσιν, διότι τὸ μεταφυσικὸν δόγμα κατὰ τὸ ὁποῖον "πάντα τὰ γενόμενα ἔμψυχα ὁμογενῇ δεῖ νομίζειν" διαφέρει οὐσιωδῶς τοῦ οἰονεῖ ἱατρικοῦ παραγγέλματος "ἀγνεία...τῶν ἐμψύχων ἀπέχεσθαι" (πβ. Εὐδόξ., ἀπ. 325 Lasserre), τὸ ὁποῖον πρυτανεύει στὴν εὐδόξειον βιογραφίαν τοῦ Πυθαγόρου.

98. Πβ. Διογ. Λαερτ., *Β. φιλ.*, 8. 44.

99. Πβ. F.D. Gerlach, *μν. ἔργ.*, σ. 143.

100. Πβ. H. Dodwell, *Exercitationes duae: prima, de aetate Phalaridis; secunda, de aetate Pythagorae*, London, Smith, 1704, σ. 142.

101. Πβ. M. Detienne- J.P. Vernant, *La cuisine de sacrifice en pays grec*, Paris, Gallimard, 1979, σ. 17.

102. Πβ. Ἡροδ., *Ἰστ.*, 1. 140.

103. Πβ. E. Baltzer, *μν. ἔργ.*, σ. 101. Στοιχοῦντες πρὸς τὴν ἀνωτέρω ἐκδοχὴν, δὲν παραβλέπομεν τὸ γεγονός ὅτι, ὅπως κατέδειξεν ὁ D. Tsekourakis, "Pythagoreanism or Platonism and Ancient Medicine? Two Reasons for Vegetarianism in Plutarch's *Moralia*", ἐν W. Haase, *Aufstieg und Niedergang der römischen Welt*, τ. 36, μέρ. 1, Berlin, de Gruyter, 1987, σ. 391, οἱ κατὰ τοὺς ἑλλη-

Πυθαγορείων ἐπαινούμενον¹⁰⁴ - Ἀκουσματικὸν Διόδωρον τὸν Ἀσπένδιον¹⁰⁵, ὁ ὁποῖος ἐξελάμβανε τὴν πυθαγόρειον ἀκρεοφαγίαν ὡς πολιτικὴν συνηγορίαν¹⁰⁶ ὑπὲρ τοῦ ὑπὸ τῶν Κυνικῶν υἱοθετηθέντος τρόπου τοῦ βίου¹⁰⁷. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀρμόζει νὰ ὑπομνησθῇ ὅτι ἡ -ἱστορικῶς ἀβάσιμος¹⁰⁸- μαρτυρία τοῦ Ἰαμβλίου, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Πυθαγόρας ὑπερημύνετο τῆς ἀκρεοφαγίας ὡς μαθητῆς τῶν Θαλοῦ¹⁰⁹ καὶ Βίαντος¹¹⁰, ἀντίκειται πρὸς τὴν εὐδόξειον βιογραφίαν τοῦ Πυθαγόρου, διότι συνάπτεται πρὸς τὰ περὶ τὸν Ζάλμοξιν θρυλούμενα¹¹¹, πρὸς κύρωσιν τῶν ὁποίων ὁ Ἰάμβλιχος παραθέτει ἀνακριβεῖς χρονολογικὰς ἐνδείξεις¹¹². Κατ' ἀκολουθίαν, δὲν υἱοθετοῦμεν τὴν ἐκδοχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἰάμβλιχος τελεῖ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Εὐδόξου¹¹³, ἀποφαινόμενος ὅτι "ἡ...τοῖς τότε ἀθληταῖς κρεώδους τροφῆς διάταξις" ὀφείλεται στὸν ὁμώνυμον ἀθλητὴν καὶ μαθητὴν τοῦ Πυθαγόρου¹¹⁴. Ὅντως, παρὰ τὴν ὀρθότητα τῆς διακρίσεως μεταξὺ τοῦ ἀθλητοῦ Πυθαγόρου καὶ τοῦ φιλοσόφου Πυθαγόρου¹¹⁵, ἡ ταύτισις τοῦ ἀθλητοῦ Πυθαγόρου πρὸς τὸν

νορρωμαϊκοὺς χρόνους ὑπέρμαχοι τῆς φυτοφαγίας δὲν ἦσαν κατ' ἀνάγκην ὑπέρμαχοι τῆς πυθαγορείου διαίτης.

104. Πβ. L. Zhmud, *Wissenschaft, Philosophie und Religion im frühen Pythagoreismus*, Berlin, Akademie Verlag, 1997, σ. 79.

105. Πβ. C.N. Polycarpou, "Ὁν Eudoxus' Κυνῶν διάλογοι", *Φιλοσοφία*, 32 (2002) 187. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀξίζει νὰ σημειωθῇ ὅτι, κατὰ μαρτυρίαν τοῦ Ἰαμβλίου, ὁ Διόδωρος ὁ Ἀσπένδιος ἐγένετο δεκτὸς στοὺς κόλπους τῆς Σχολῆς τῶν Πυθαγορείων "διὰ τὴν σπάνιν τῶν ἐν τῷ συστήματι ἀνδρῶν" (πβ. Ἰαμβλ., *Βί. Πυθ.* 266). Ἡ ἀνωτέρω μαρτυρία φρονοῦμεν ὅτι ἀποδυναμοῦται ἐφ' ὅσον τύχη τῆς δεούσης προσοχῆς τὸ γεγονός ὅτι "ἡ σπάνις τῶν ἐν τῷ συστήματι ἀνδρῶν" δὲν ἐχαρακτήριζε τὴν Σχολὴν τοῦ Εὐδόξου ὡς ἔχοντος "πάνυ πολλοὺς περὶ ἑαυτὸν... μαθητάς" (πβ. Εὐδόξ., test. 7 Lasserre).

106. Πβ. D. Tsekourakis, *μν. ἔργ.*, σ. 376.

107. Πβ. A. Delatte, *μν. ἔργ.*, σ. 176.

108. Πβ. Κ. Αξελού, *Ὁ Ηράκλειτος καὶ ἡ φιλοσοφία*, Αθήνα, Εξάντας, 1974, σσ. 86-87.

109. Πβ. Ἰαμβλ., *Βί. Πυθ.* 13.

110. Πβ. Ἰαμβλ., *Βί. Πυθ.* 11.

111. Πβ. Πορφ., *Β. Πυθ.* 14.

112. Πβ. J.E. Raven, *Pythagoreans and Eleatics*, London, Cambridge Univ. Press, 1948, σ. 96.

113. Πβ. F. Gisinger, *μν. ἔργ.*, σ. 118.

114. Πβ. A. Nauck, *Iamblichi de vita pythagorica liber*, Amsterdam, Hakkert, 1965², σσ. 19-20.

115. Πβ. *αὐτόθι*, σ. 12.

δμώνυμον μαθητὴν τοῦ φιλοσόφου εἶναι ἀμφισβητήσιμος¹¹⁶, καθ' ὃ μέτρον ἀντίκειται πρὸς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἐρατοσθένους¹¹⁷. Γνωρίζοντες ὅτι ἡ μνεία τοῦ ὁμώνυμου μαθητοῦ τοῦ φιλοσόφου Πυθαγόρου δὲν εἶναι ξένη πρὸς τὴν παρείσφρησιν ἀνακριβῶν χρονολογικῶν ἐνδείξεων στὴν βιογραφίαν τοῦ Πυθαγόρου¹¹⁸, διαβλέπομεν ὅτι ἡ ἀπόφανσις τοῦ Ἰαμβλίου, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Πυθαγόρας ἐδίδαξε τὸν ὁμώνυμόν του "μαθήματά τινα, ἃ παρὰ βαρβάρων...ἐξέμαθεν"¹¹⁹, ὄχι μόνον ἀπάδει πρὸς τὴν εὐδόξειον βιογραφίαν τοῦ Πυθαγόρου¹²⁰, ἀλλὰ βασίζεται ἐπὶ ἐσφαλμένων μαρτυριῶν¹²¹, αἱ ὁποῖαι συνδέονται πρὸς τὴν ὑποτιθεμένην μαθητείαν τοῦ Πυθαγόρου πλησίον τῶν σοφῶν τῆς Βαβυλώνας¹²². Ἐκ παραλλήλου, δὲν παραβλέπομεν τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἀπόφανσις τοῦ Ἰαμβλίου, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Πυθαγόρας ἀρχικῶς ἐδίδασκε τὸν ὁμώνυμόν του παρέχων "παντὸς σχήματος...μισθόν... τριώβολον"¹²³, καίτοι ἐκ πρώτης ὄψεως συνάδει πρὸς τὸ οὕτω καλούμενον πυθαγόρειον παράγγελμα "προτίμα τὸ σχῆμα καὶ βῆμα τοῦ σχήμα καὶ τριώβολον"¹²⁴,

116. Πβ. M. Gigante, *Diogene Laerzio. Vite dei filosofi*, Bari, Laterza, 2000⁴, σ. 550.

117. Πβ. Ἐρατοσθ., ἀπ. 11 Jacoby. Ἀποκλίνοντες τῆς κρατοῦσης ἐκδοχῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἐρατοσθένης ἐταύτιζε τὸν φιλόσοφον Πυθαγόραν πρὸς τὸν ἀθλητὴν Πυθαγόραν, κατατείνουμεν στὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ Ἐρατοσθένης ἀνεφέρετο στὸ γεγονός ὅτι *τινες* ἐταύτιζον τὸν φιλόσοφον Πυθαγόραν πρὸς τὸν ἀθλητὴν Πυθαγόραν. Ἀκριβέστερον, κατὰ τὴν ἁποψίν μας, ἀντὶ τῆς φράσεως "Ἐρατοσθένης δέ φησι...τοῦτον (τὸν φιλόσοφον Πυθαγόραν) εἶναι τὸν πρῶτον ἐντέχνως πυκτεύσαντα ἐπὶ τῆς ὀγδόης καὶ τετταρακοστῆς Ὀλυμπιάδος" θὰ ἦτο ἐνδεχομένως ὀρθότερον νὰ τεθῇ ἡ φράσις "Ἐρατοσθένης δέ φησι...τοῦτον (τὸν φιλόσοφον Πυθαγόραν) <κατὰ τινος> εἶναι τὸν πρῶτον ἐντέχνως πυκτεύσαντα ἐπὶ τῆς ὀγδόης καὶ τετταρακοστῆς Ὀλυμπιάδος". Προβαίνοντες στὴν ἀνωτέρω εἰκασίαν, λαμβάνουμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ Ἐρατοσθένης εἶχεν ἐνώπιόν του τὴν εὐδόξειον βιογραφίαν τοῦ Πυθαγόρου (πβ. C.N. Polycarpou, "Did Eudoxus fix the Date of Pythagoras' Birth?", *Diotima*, 33 (2005) 178).

118. Πβ. H. Dodwell, *μν. ἔργ.*, σσ. 263- 264.

119. Πβ. Ἰαμβλ., *Βί. Πυθ.* 21.

120. Πβ. C.N. Polycarpou, "The Eudoxean Biography of Pythagoras", *Diotima*, 32 (2004) 63-64.

121. Πβ. A. Delatte, *μν. ἔργ.*, σ. 178.

122. Πβ. A. Laugel, "Pythagore, sa doctrine et son histoire", *Revue des Deux Mondes*, 52 (1864) 980.

123. Πβ. A. Nauck, *μν. ἔργ.*, σ. 18.

124. Πβ. T. Kiessling, *Iamblichus Chalcidensis adhortatio ad philosophiam*, Leipzig, Vogel, 1813, σ. 375.

εἶναι ἀναληθής, διότι - ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀριστοξένου¹²⁵ - ἐπιτρέπει νὰ συναγάγωμεν τὸ ἐσφαλμένον συμπέρασμα ὅτι ἐν μέρει ὁ Πυθαγόρας ἀπεδέχετο καὶ τὴν ἀκούσιον μάθησιν¹²⁶. Ἀπορρίπτων τὸ ἀνωτέρω συμπέρασμα, ὁ Εὐδόξος, ὁ ὁποῖος ἀντεμάχετο πρὸς τοὺς "ὀλιγοροῦντας παιδείας"¹²⁷, θὰ ἦτο σὲ θέσιν¹²⁸ νὰ τονίσῃ ὅτι ὁ Πυθαγόρας ἐδίδασκε στὴν γενέτειράν του¹²⁹ "διαπονούμενος περὶ τὰ μαθήματα"¹³⁰ καὶ ἀντιμαχόμενος πρὸς τὴν "περὶ παιδείαν ὀλιγορίαν" τῶν συμπολιτῶν του¹³¹. Ὡς ἐκ τούτου, ὁ Εὐδόξος θὰ εἶχε τὴν δυνατότητα νὰ ὑπογραμμίσῃ ὅτι ἡ ἀποδημία τοῦ Πυθαγόρου στὴν πόλιν τοῦ Κρότωνος αἰτιολογεῖται ὄχι ὑπὸ τὸ πρῖσμα πολιτικῶν σκοπιμοτήτων¹³², αἱ ὁποῖαι συναρτῶνται πρὸς τὴν ὑποτιθεμένην¹³³ ἐπιζήτησιν οἰκονομικῆς ἰσχύος¹³⁴, ἀλλὰ ὑπὸ τὸ πρῖσμα ἐπιστημονικῶν ἐπιδιώξεων¹³⁵. Ἐξ ἄλλου, ὁ Εὐδόξος -ὡς ἱστορικὸς τῆς ἱατρικῆς¹³⁶- θὰ ἔκρινεν ἐνδεδειγμένον νὰ ὑπομνήσῃ ὅτι ὁ Βροντῖνος ὁ Κροτωνιάτης, ὁ ὁποῖος χαρακτηρίζεται εἴτε ὡς ἱατρὸς¹³⁷ εἴτε ὡς φιλιάτρος¹³⁸, κατὰ τὴν ὀρθοτέραν ἐκδοχὴν¹³⁹ μνη-

125. Πβ. Ἀριστοξ., ἀπ. 36 Wehrli.

126. Πβ. Ἰαμβλ., *Βί. Πυθ.* 21.

127. Πβ. Εὐδόξ., ἀπ. 26 Lasserre.

128. Πβ. F. Gisinger, *μν. ἔργ.*, σ. 118.

129. Πβ. Ν. Κοτζιά, *Ἱστορία τῆς φιλοσοφίας*, τ. 1, Ἀθῆναι, Μέλλον, 1876, σσ. 102-103.

130. Πβ. E. Ciaceri, *Storia della Magna Grecia*, τ. 2, Milano, Società Editrice Dante Alighieri, 1927, σσ. 92-93.

131. Πβ. E. Rhode, "Die Quellen des Jamblichus in seiner Biographie des Pythagoras", *Rheinisches Museum*, 27 (1872) 25.

132. Πβ. K. von Fritz, "Pythagoras", *Paulys Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft*, τ. 24, μέρ. 1, Stuttgart, Druckenmüller, 1963, σ. 186.

133. Πβ. N. Demand, "The Incuse Coins: A Modern Pythagorean Tradition Re-Examined", *Apeiron*, 10 (1976) 2-3.

134. Πβ. J.A. Philip, *Pythagoras and Early Pythagoreanism*, Toronto, Univ. of Toronto Press, 1966, σσ. 198-199.

135. Πβ. D. Fiderer, "Introduction", ἐν K.S. Guthrie, *The Pythagorean Sourcebook and Library*, Michigan, Phanes Press, 1987², σσ. 49-50.

136. Πβ. ἀνωτ. καὶ σημ. 18.

137. Πβ. F. Hofer, "Pythagore", *Nouvelle Biographie Générale*, τ. 41, Copenhagen, Rosenkilde et Bagger, 1968², σ. 242.

138. Πβ. L. Zhmud, *μν. ἔργ.*, σσ. 42-43.

139. Σημειωτέον ὅτι ἡ ἀπόρριψις τῆς ἐκδοχῆς αὐτῆς προϋποθέτει τὴν ἀποδοχὴν μεταγενεστέρας μαρτυρίας (πβ. Ἰαμβλ., *Βί. Πυθ.* 267) ἡ ὁποία ὑπαγορεύεται

μονεύεται ὡς πενθερός τοῦ Πυθαγόρου¹⁴⁰.

Ἄναφερόμενος στήν ἀποδημίαν τοῦ Πυθαγόρου στήν πόλιν τοῦ Κρότωνος, ὁ Εὐδόξος δὲν θὰ συνεμερίζετο τήν ἐκτίμησιν τῶν μεταγενεστέρων του, κατὰ τήν ὁποίαν τὸ παράγγελμα "λάθε βιώσας" εἶναι κατὰ βάσιν πυθαγόρειον¹⁴¹, διότι τὸ ἀνωτέρω παράγγελμα ἀντίκειται πρὸς τήν περὶ παιδείας διδασκαλίαν τοῦ Πυθαγόρου¹⁴², ἡ ὁποία δὲν ἀμοιρεῖ πολιτικῶν ὑποδηλώσεων¹⁴³. Κατὰ τὴν ἀποψίν μας, ἡ ἐκδοχὴ κατὰ τήν ὁποίαν ὁ Ἰάμβλιχος πραγματεύεται τὰ ἀφορῶντα στὰς καλουμένας ἠθικοπολιτικὰς διαλέξεις τοῦ Πυθαγόρου ἀρῶμενος ἐκ τοῦ Εὐδόξου¹⁴⁴ δὲν εὐσταθεῖ, διότι ἡ - στὸν Πυθαγόραν ἀποδιδομένη- ταύτισις τῆς ρητορικῆς πρὸς τὴν *ψυχαγωγίαν*¹⁴⁵ ἀπάδει πρὸς τὴν διανόησιν τῶν *Μαθηματικῶν Πυθαγορείων*¹⁴⁶, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἰκανότης τοῦ Πυθαγόρου νὰ ἐκφωνῇ "λόγους ἀρμοδίους" βάσει τοῦ "προσαρμόττειν ἕκαστον ἐκάστω"¹⁴⁷ θὰ ἐνδιέφερε τὸν Εὐδόξον ἐξ ἐπόψεως ἱστορίας τῆς ἱατρικῆς¹⁴⁸. Ἐπὶ πλεόν, λαμβάνομεν ὑπ' ὄψιν ὅτι στὰς καλουμένας ἠθικοπολιτικὰς διαλέξεις τοῦ Πυθαγόρου, αἱ ὁποῖαι κατεγράφησαν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Εὐδόξου¹⁴⁹, ἐπρυτάνευσεν τὸ ἀντιευδόξειον

ἐξ ἀνακριβῶν χρονολογικῶν ἐνδείξεων (πβ. K. von Fritz, "Myllias", *Paulys Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft*, τ. 16, μέρ. 1, Stuttgart, Metzler, 1933, σ. 1074).

140. Πβ. Διογ. Λαερτ., Β. φιλ., 8. 42.

141. Πβ. P. Athanassiadi, *Damascius*, Athens, Apamea Cultural Association, 1999, σ. 265.

142. Πβ. Πλουτ., *Ἡθ.* 75, 1128 E- F.

143. Πβ. I. Goby, *μν. ἔργ.*, σ. 16.

144. Πβ. F. Gisinger, *μν. ἔργ.*, σ. 118. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὀφείλομεν νὰ ἐπισημάνωμεν ὅτι αἱ καλούμεναι ἠθικοπολιτικαὶ διαλέξεις τοῦ Πυθαγόρου ἀφίστανται τοῦ ἀκραιφνῶς πυθαγορείου χαρακτῆρος τῆς διανοήσεως τοῦ Εὐδόξου, ἐφ' ὅσον, κατὰ τὸν Ἰάμβλιχον, ὁ Πυθαγόρας ἐξελάμβανεν ὡς "ἐν...τῇ φύσει μᾶλλον τιμώμενον τὸ προηγούμενον ἢ τὸ τῷ χρόνῳ ἐπόμενον" (πβ. Ἰαμβλ., *Βί. Πυθ.* 37), ἐνῶ οἱ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους μνημονευόμενοι Πυθαγόρειοι ἐπρέσβευον ὅτι ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν φύσιν ἴσχυεν ἡ ἀπόφανσις "τὸ κάλλιστον καὶ ἀριστον μὴ ἐν ἀρχῇ εἶναι" (πβ. Πυθαγορ., B11 Diels).

145. Πβ. A. Rostagni, "Un nuovo capitolo nella storia della Retorica e della Sofistica", ἐν *Scritti minori*, τ. 1, Torino, D'Erasmo, 1955, σ. 38.

146. Πβ. C.J. de Vogel, *μν. ἔργ.*, σ. 145.

147. Πβ. A. Rostagni, *μν. ἔργ.*, σσ. 14-15.

148. Πβ. C.J. de Vogel, *μν. ἔργ.*, σ. 231.

149. Πβ. H. Thesleff, *The Pythagorean Texts of the Hellenistic Period*, Åbo, Åbo Akademi, 1965, σ. 177.

δόγμα¹⁵⁰ κατὰ τὸ ὁποῖον ἡ χρῆσις τῆς δωρικῆς διαλέκτου ἦτο ἡ μόνη ἐπιστημονικῶς ἐνδεδειγμένη¹⁵¹, διότι συνεδέετο πρὸς τὴν ἐπιδίωξιν δικαιώσεως τοῦ ὑποτιθεμένου δωρικοῦ πνεύματος τῆς Πυθαγορείου Σχολῆς¹⁵². Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀξίζει νὰ ὑπογραμμισθῇ τὸ γεγονός ὅτι ὁ Εὐδόξος οὐδεμίαν σχέσιν εἶχε πρὸς τὴν ἀνωτέρω ἐπιδίωξιν, χάριν τῆς ὁποίας ὁ δῆθεν ὁμώνυμος μαθητὴς τοῦ Πυθαγόρου ἐνδεχομένως ἐταντίσθη πρὸς τὸν ὁμώνυμον συγγραφέα τοῦ ἔργου *Δωρικά*¹⁵³. Ὑπὸ τὸ ἀνωτέρω πρῶσιμα εἶναι θεμιτὸν νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ὁ Εὐδόξος, ὁ ὁποῖος ἐγνώριζεν ἐκ τῆς προφορικῆς παραδόσεως τὴν θεματολογίαν τῶν διαλέξεων τοῦ Πυθαγόρου¹⁵⁴, ἐξῆρε τὴν πυθαγόρειον προέλευσιν τοῦ ὄρου *πεδαρτᾶν*¹⁵⁵, στοιχῶν πρὸς τὴν πυθαγόρειον ρῆσιν "οὔτε...ὀργῆς οὔτε ἀπειλῆς εἶδος πᾶν <φαντέον>"¹⁵⁶ καὶ ἐπεξηγῶν ὅτι τὸ *πεδαρτᾶν*, τὸ ὁποῖον ἀντίκειται τόσον πρὸς τὴν ἀπαξίωσιν¹⁵⁷ ὅσον καὶ πρὸς τὴν ἐξιδανίκευσιν¹⁵⁸ τοῦ πολεμεῖν, πρῶτιστα ἐναρμονίζεται πρὸς τὸ "συνεθίζεσθαι...σώφρονί τε καὶ ἐνδίκῳ βίῳ"¹⁵⁹. Ὄντως, ὑπερβαίνων τόσον τὴν κατ' ἐπίφασιν πλατωνικὴν ἐρμηνείαν τοῦ

150. Πβ. Εὐδόξ., ἀπ. 279 Lasserre· Εὐδόξ., ἀπ. 282 Lasserre· Εὐδόξ., ἀπ. 283 Lasserre· Εὐδόξ., ἀπ. 309 Lasserre· Εὐδόξ., ἀπ. 311 Lasserre· Εὐδόξ., ἀπ. 313 Lasserre.

151. Πβ. C. Andreoli, *La "politica totale" di Pitagora*, Padova, Edizioni di Ar, 2003, σ. 39.

152. Πβ. E. Zeller- R. Mondolfo, *La filosofia dei Greci*, μέρ. 1, τ. 2, Firenze, La Nuova Italia, 1950², σσ. 607- 608.

153. Πβ. K. Ziegler, "Pythagoras", *Paulys Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft*, τ. 24, μέρ. 1, Stuttgart, Druckenmüller, 1963, σ. 300.

154. Πβ. C.J. de Vogel, *μν. ἔργ.*, σ. 141.

155. Πβ. H. Thesleff, *An Introduction to the Pythagorean Writings of the Hellenistic Period*, Åbo, Åbo Akademi, 1961, σ. 118.

156. Πβ. Q. Cataudella, "Note critiche al testo della *Vita Pythagorae* di Giamblico", *Revue des Études Grecques*, 73 (1960) 450.

157. Πβ. B. Mathieu, "Archytas de Tarente pythagoricien et ami de Platon", *Bulletin de l'Association Budé*, (1987) 240.

158. Πβ. M. Mühl, "Platonisches in der Pythagoras- Vita des Jamblichus", *Berliner Philologische Wochenschrift*, 45 (1925) 235.

159. Πβ. I.A. Theodoretus, *Castigationes et notae in lib. I. Iamblichi de vita Pythagorae*, Heidelberg, Commelin, 1598, σ. 14. Κατὰ τὴν ἀποψίν μας, δὲν πρέπει νὰ ἀποκλεισθῇ τὸ ἐνδεχόμενον ὅτι ὁ Ἰάμβλιχος ἀνεφέρθη στὸ "συνεθίζεσθαι...σώφρονί τε καὶ ἐνδίκῳ βίῳ" τελῶν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Εὐδόξου, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἐξάρει τὴν συνάφειαν μεταξὺ τοῦ *σώφρονεῖν* καὶ τοῦ *δικαιοπραγεῖν* (πβ. Εὐδόξ., ἀπ. 3 Lasserre).

πυθαγορείου ὄρου *σωφρονεῖν*¹⁶⁰ ὅσον καὶ τὴν κατ' ἐπίφασιν δημοκρίτειον προσέγγισιν¹⁶¹ τῆς ἠθικῆς τοῦ Πυθαγόρου¹⁶², ὁ Εὐδοξος θὰ ἔκρινεν ἐνδεδειγμένον νὰ ὑπομνήσῃ ὅτι κατὰ τὸν Πυθαγόραν προεῖχε τὸ "τηρεῖν τὴν καλοκαγαθίαν"¹⁶³. Ἐξ ἄλλου, ἔχοντες κατὰ νοῦν ὅτι ὁ Εὐδοξος ἐκ φύσεως¹⁶⁴ διέκειτο δυσμενῶς πρὸς τὴν ἀνελεύθερον *θωπείαν*¹⁶⁵, διαβλέπομεν ὅτι εὐσταθεῖ ἡ ἐκδοχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἰάμβλικος τελεῖ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Εὐδόξου¹⁶⁶, ἀποφαινόμενος ὅτι ὁ Πυθαγόρας καὶ οἱ μαθηταὶ του "ἀπείχοντο...τῆς... ἀνελευθέρου θωπείας ὡς...ταπεινῆς οὔσης"¹⁶⁷. Ἐκ παραλήλου, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ Ἰαμβλίου ἀποτίμησις τοῦ χαρακτηῖρος τῆς πυθαγορείου παιδείας δὲν ἀνάγεται στὸν Εὐδοξον¹⁶⁸, δὲν ἀποκλείομεν τὸ ἐνδεχόμενον ὅτι ἡ - ὑπὸ τοῦ Ἰαμβλίου παρατιθεμένη- ἀκριβὴς¹⁶⁹ μαρτυρία τοῦ Ἀριστοξένου¹⁷⁰, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Πυθαγόρας καὶ οἱ μαθηταὶ του ἐξεθείαζον τὴν παιδευτικὴν ἐπίδρασιν ὠρισμένων στίχων¹⁷¹ τῶν Ὅμηρου καὶ Ἡσιόδου¹⁷², ἔχει εὐδόξειον προέλευσιν. Κατὰ τὴν ἀποψίν μας, ὁ Εὐδοξος πιθανώτατα ἔκρινεν ἐνδεδειγμένον νὰ ἐπανεξετάσῃ τὰ ἀφορῶντα στὰς ὑποτιθεμένας ὁμηρικὰς καταβολὰς τῆς διανοήσεως τοῦ Πυθαγόρου, ἐπιζητῶν νὰ ὑπερβῇ τὰς ἀλληλοαποκλειόμενας¹⁷³ μαρτυρίας κατὰ

160. Πβ. M. Zucconi, "La tradizione dei discorsi di Pitagora in Giamblico", *Rivista di Filologia*, 98 (1970) 499.

161. Πβ. L. Kuster, *μν. ἔργ.*, σ. 138.

162. Πβ. J. Salem, *Démocrite*, Paris, Vrin, 1996, σ. 48.

163. Πβ. C.N. Polycarpou, "Ameinias' Conception of *ἡσυχία*", *Φιλοσοφία*, 34 (2004) 263.

164. Πβ. X.N. Πολυκάρπου, "'Ο Εὐδοξος κατὰ τὴν ἀρχαίαν βιογραφικὴν παράδοσιν", *Πλάτων*, 53 (2003) 324.

165. Πβ. Εὐδόξ., *test.* 25 Lasserre.

166. Πβ. F. Gisinger, *μν. ἔργ.*, σ. 118.

167. Πβ. Ἰαμβλ., *Βί. Πυθ.* 226.

168. Πβ. M. Zucconi, *μν. ἔργ.*, 499.

169. Πβ. J. Carcopino, *De Pythagore aux Apotres*, Paris, Flammarion, 1956, σ. 26.

170. Πβ. M. Detienne, *Homère, Hésiode et Pythagore*, Bruxelles, Latomus, 1962, σ. 27.

171. Πβ. E.A. Ramos Jurado, "Homero Pitagorico", *Fortunatae*, 5 (1993) 162-163.

172. Πβ. Ἰαμβλ., *Βί. Πυθ.* 111. Ἐχοντες κατὰ νοῦν ὅτι ἡ ἀνωτέρω μαρτυρία ἐντάσσεται στὸ πλῆγμα τῆς πυθαγορείου ἀγωγῆς, στοιχοῦμεν πρὸς τὴν ἀπόφασιν τοῦ Ἰ.Σ. Μαρκαντώνη, *Παραδόσεις ἱστορίας τῆς παιδείας*, Ἀθῆναι, 1976, σ. 44, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Πυθαγόρειος Σχολὴ ἐνδείκνυται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς τὸ πρῶτον στὴν ἱστορίαν τῆς ἀγωγῆς ἀνώτατον ἐκπαιδευτικὸν ἴδρυμα.

173. Πβ. C.G. Cobet, *μν. ἔργ.*, 341.

τάς όποιας ό Όμηρίδης Έρμοδάμας χαρακτηρίζεται είτε ως ό πρώτος¹⁷⁴ είτε ως ό δεύτερος¹⁷⁵ διδάσκαλος του Πυθαγόρου. Συνεκτιμώντες ότι ό θαυμαστής του Εϋδόξου Άρατος έξήρε τάς έπιστημονικάς ύποδηλώσεις ώρισμένων στίχων του Όμήρου¹⁷⁶, πιθανολογοϋμεν ότι ό Εϋδόξος είχε μελετήσει ιδιαιτέρως τὰ άφορώντα στην *Έκτορος άναίρεσιν*¹⁷⁷, τὰ όποια συνήπτοντο προς τάς πυθαγορείους μαθηματικάς ζητήσεις του¹⁷⁸. Επί πλέον, δέν άποκλείομεν τώ ένδεχόμενον ότι, έρμηνεύων στίχους του Όσιόδου¹⁷⁹, ό Εϋδόξος διηρέυνησε τάς καταβολάς της πυθαγορείου διδασκαλίας περιό του *άντιπεπονθότος δικαίου*¹⁸⁰ και κατέδειξε¹⁸¹ ότι αύται ήσαν έν μέρει συναφείς προς τώ αίτημα διασφαλίσεως της *γεωμετρικής ισότητος*¹⁸². Πραγματευόμενος τὰ περι *γεωμετρικής ισότητος* ως βιογράφος του Πυθαγόρου¹⁸³, ό Εϋδόξος θά έκρινεν ένδεδειγμένον νά αναλύση όχι τόν ψευδοπυθαγόρειον¹⁸⁴ όρισμόν της φιλίας ως *έναρμονίου ισότητος*¹⁸⁵, αλλά τήν - στον Πυθαγόραν άποδιδο-

174. Σημειωτέον ότι ή μαρτυρία κατά τήν όποιαν ό Έρμοδάμας χαρακτηρίζεται ως ό πρώτος διδάσκαλος του Πυθαγόρου (πβ. Ίαμβλ., *Βί. Πυθ.* 12) συνάπτεται άρρήκτως προς τήν άντιευδόξειον άπόφανσιν κατά τήν όποιαν ό Θαλής προσήκει νά συμπεριληφθί μεταξύ τών διδασκάλων του Πυθαγόρου (πβ. *άνωτ.* και σημ. 111).

175. Σημειωτέον ότι ή μαρτυρία κατά τήν όποιαν ό Έρμοδάμας χαρακτηρίζεται ως ό δεύτερος διδάσκαλος του Πυθαγόρου (πβ. Ίαμβλ., *Βί. Πυθ.* 15) συνάπτεται άρρήκτως προς τήν άντιευδόξειον άπόφανσιν κατά τήν όποιαν ό Πυθαγόρας προσήκει νά συμπεριληφθί μεταξύ τών ύπερμάχων της κρεοφαγίας (πβ. *άνωτ.* και σημ. 102).

176. Πβ. J. Carcopino, *μν. έργ.*, σ. 26.

177. Πβ. Ι. Τόθ, "Le problème de la mesure dans la perspective de l'Être et du non-Être. Zénon et Platon, Eudoxe et Dedekind: une généalogie philosophico-mathématique", έν R. Rashed, *Mathématiques et Philosophie de l'Antiquité à l'Âge classique*, Paris, Éditions du C. N. R. S., 1991, σ. 68.

178. Πβ. *αυτόθι*, σ. 94.

179. Πβ. Εϋδόξ., άπ. 353 Lasserre.

180. Πβ. M. Detienne, *μν. έργ.*, σ. 23.

181. Πβ. C.N. Polycarpou, "On Eudoxus' περι κόσμου", *Diotima*, 33 (2005) 141.

182. Πβ. K.Ι. Βουδούρη, *Προσωκρατική πολιτική φιλοσοφία*, Άθήνα, Καρδαμίτσας, 1988, σ. 46.

183. Πβ. F. Gisinger, *μν. έργ.*, σ. 118.

184. Πβ. F. Jacoby, *Die Fragmente der griechischen Historiker*, τ. 3, μέρ. 1, Leiden, Brill, 1943, σ. 294.

185. Πβ. Διογ. Λαερτ., *Β. φιλ.*, 8. 33.

μένην- ρῆσιν "κοινὰ τὰ τῶν φίλων"¹⁸⁶, ἡ ὁποία, κατὰ τὸν - ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ Τιμαίου ἀρνούμενον- Ἰάμβλιχον, ὑπηγορεύετο ἐκ τοῦ ὅτι ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς Πυθαγορείου Σχολῆς "τὰ ἐκάστω ὑπάρχοντα ἐκοινοῦντο"¹⁸⁷. Κατὰ τὴν ἄποψίν μας, ἀφορμώμενος ἐκ τοῦ ὅτι οἱ κατὰ Πυθαγόραν *φίλοι ἀριθμοὶ* εἶναι ἴσοι μόνον ὡς πρὸς τὸ ἄθροισμα τῶν μερῶν των¹⁸⁸, ὁ Εὐδοξος θὰ εἶχε τὴν δυνατότητα νὰ διασαφήσῃ ὅτι ἡ - στὸν Πυθαγόραν ἀποδιδόμενη- ρῆσις "κοινὰ τὰ τῶν φίλων" ἐπεκεντροῦτο στὴν ὁμοφροσύνην τῶν μελῶν τῆς Πυθαγορείου Σχολῆς¹⁸⁹ καὶ δὲν ἐπεξετείνετο σὲ νομικὴν διασφάλισιν¹⁹⁰ τῆς ἀπολύτου κοινοκτημοσύνης¹⁹¹. Ὑπὸ τὸ ἀνωτέρω πρῶσιμα κατατείνομεν στὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ Εὐδοξος, ὁ ὁποῖος συμφωνεῖ μετὰ τοῦ Τιμαίου ὅσον ἀφορᾷ στὴν ἀμφισβήτησιν τῶν ὑπερανθρώπων ἱκανοτήτων τοῦ Πυθαγόρου¹⁹² ἀλλὰ διαφωνεῖ¹⁹³ ὅσον ἀφορᾷ στὸν καθορισμὸν τοῦ ἔτους ἰδρύσεως τῆς Πυθαγορείου Σχολῆς¹⁹⁴, δὲν εἶναι ὀρθὸν¹⁹⁵ νὰ ἐκλαμβάνεται ὡς ἀσκήσας ἐπίδρασιν στὴν διαμόρφωσιν τῶν περὶ Πυθαγόρου μαρτυριῶν τοῦ Τιμαίου¹⁹⁶. Ἐπὶ πλεόν, ὑποστηρίζομεν ὅτι ἡ ἐκδοχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἰάμβλιχος ἀναφέρεται στὴν νομοθετικὴν δραστηριότητα τοῦ Πυθαγόρου ἀρνούμενος ἐκ τοῦ Εὐδόξου¹⁹⁷ δὲν εὐσταθεῖ, διότι -πέραν τοῦ νεοπυθαγορείου χαρακτῆρος τῆς ἀνωτέρω ἀναφορᾶς¹⁹⁸- γνωρίζομεν ὅτι ὁ Εὐδοξος ἐνεβάθυνε στὴν νομοθετικὴν δραστηριότητα τῶν Πυθα-

186. Πβ. G. de Sanctis, *Ricerche sulla storiografia siceliota*, Palermo, Flaccovio, 1955, σ. 49.

187. Πβ. F. Jacoby, *Die Fragmente der griechischen Historiker*, τ. 3, μέρ. 2, Leiden, Brill, 1955, σ. 552.

188. Πβ. Ε. Σταμάτη, "Πυθαγόρας", *Νεώτερον Ἑγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν Ἡλίου*, τ. 16, Ἀθῆναι, Ἡλῖος, α.χ., σ. 500.

189. Πβ. I. Gobry, *μν. ἔργ.*, σ. 15.

190. Πβ. Γ.Θ. Σακελλαρίου, *Πυθαγόρας*, Ἀθῆναι, Δριβόπουλος, 1955, σ. 323.

191. Πβ. R. von Pöhlmann, *Geschichte der sozialen Frage und des Sozialismus in der antiken Welt*, τ. 1, München, Beck, 1925, σ. 42.

192. Πβ. A. Delatte, *μν. ἔργ.*, σ. 152.

193. Πβ. C.N. Polycarpou, "Did Eudoxus fix the Date of Pythagoras' Birth?", *Diotima*, 33 (2005) 178.

194. Πβ. A. Rostagni, "Pitagora e i Pitagorici in Timeo", ἐν *Scritti minori*, τ. 2, μέρ. 1, Torino, D'Erasmus, 1956, σ. 18.

195. Πβ. I. Lévy, *Recherches sur les sources de la légende de Pythagore*, Paris, Leroux, 1926, σ. 9.

196. Πβ. F. Gisinger, *μν. ἔργ.*, σ. 118.

197. Πβ. *αὐτόθι*.

198. Πβ. A. Storchi, Marino, *Numa e Pitagora*, Napoli, Linguori, 1999, σσ. 206-207.

γορειών¹⁹⁹, ἡ ὁποία εἶχε λάβει χώραν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πυθαγόρου²⁰⁰. Ὡς ἐκ τούτου, φρονοῦμεν ὅτι ὁ Εὐδόξος, ὁ ὁποῖος -λόγω τῶν μαθηματικῶν ζητήσεών του²⁰¹- θὰ ἦτο σὲ θέσιν νὰ προβάλῃ τὴν πυθαγόρειον "εἰκόνα τῆς δικαιοσύνης"²⁰², εἶχεν ἀπλῶς τὴν δυνατότητα νὰ ἐξάρῃ τὸ γεγονός ὅτι ὁ Πυθαγόρας ἐθεμελίωσε τὴν πολιτικὴν παιδεῖαν²⁰³, ἐκλαμβάνων τοὺς ὀρθῶς νοουμένους ἄρχοντας ὡς διδασκάλους τῶν ἀρχομένων²⁰⁴. Εἰδικώτερον, ἔχοντες κατὰ νοῦν ὅτι ὁ Εὐδόξος παρέσχεν ἀπόδειξιν τοῦ πυθαγορείου θεωρήματος²⁰⁵, ἡ ὁποία, κατὰ τὸν Ἰάμβλιχον, δὲν ἀμοιρεῖ πολιτικῶν ὑποδηλώσεων²⁰⁶ καὶ -παρὰ τὰς διατυπωθεῖσας ἐπιφυλάξεις²⁰⁷- παραμένει στὸ ἐπίκεντρον τῆς περὶ πολιτικῆς παιδείας διδασκαλίας τοῦ Πυθαγόρου²⁰⁸, δὲν ἀποκλείομεν τὸ ἐνδεχόμενον ὅτι ὁ Μέναιχμος, δηλαδὴ ὁ ἐπιφανέστατος "τῶν περὶ τὸν Εὐδόξον"²⁰⁹, ἔκρινεν ἐνδεδειγμένον νὰ ἀξιοποιήσῃ καὶ τὴν εὐδόξειον βιογραφίαν τοῦ Πυθαγόρου, πραγματευόμενος τὰ ἀφορῶντα στὰ μαθηματικὰ καὶ ἀστρονομικὰ χωρία τῆς *Πολιτείας* τοῦ Πλάτωνος²¹⁰.

199. Πβ. Χ.Ν. Πολυκάρπου, "Οἱ νομοθετικοὶ προβληματισμοὶ τοῦ Εὐδόξου", *Φιλοσοφία*, 33 (2003) 177- 178.

200. Πβ. Α. Mele, "Megale Hellas e pitagorismo", ἐν Μ. Tortorelli Chidini- Α. Storch Marino- Α. Visconti, *μν. ἔργ.*, σ. 232.

201. Πβ. Εὐδόξ., ἀπ. 61 a Lasserre· Εὐδόξ., ἀπ. 62 a Lasserre.

202. Πβ. Α. Nauck, *μν. ἔργ.*, σ. 131.

203. Πβ. Ε. Rhode, "Die Quellen des Jamblichus in seiner Biographie des Pythagoras", *Rheinisches Museum*, 26 (1871) 561-562.

204. Πβ. Ε.Λ. Minar, *μν. ἔργ.*, σ. 63.

205. Πβ. D.M. Burton, *History of Mathematics: An Introduction*, Dubuque, Brown, 1995³, σσ. 152-153.

206. Πβ. V. Lambropoulou, "Logos and Sacred Logos for the Pythagoreans", *Πλάτων*, 51 (1999- 2000) 144.

207. Πβ. L. Deubner, *μν. ἔργ.*, 677.

208. Πβ. C. Andreoli, *La "politica totale" di Pitagora*, Padova, Edizioni di Ar, 2003, σσ. 42-43.

209. Τὴν σημασίαν τῆς φράσεως "οἱ περὶ τὸν Εὐδόξον" ἔχει καθορίσει ὁ W. Crönert, *μν. ἔργ.*, σ. 144.

210. Πβ. C.N. Polycarpou, "Menaechmus'Philosophical Investigations", *Φιλοσοφία*, 29 (1999) 64. Κατὰ τὴν ἀποψίν μας, ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰαμβλίου, κατὰ τὴν ὁποίαν *τινες* ἰσχυρίζοντο ὅτι ὁ Πλάτων εἶχεν ἐμπνευσθῇ ἐκ τῶν πολιτικῶν ὑποδηλώσεων τοῦ πυθαγορείου θεωρήματος (πβ. Ἰαμβλ., *Βί. Πυθ.* 131), εἶναι ἀναγώγιμος στὸν Μέναιχμον.

Πρὸς τὴν πολιτικὴν δραστηριότητα τοῦ Πυθαγόρου ἐκ πρώτης ὄψεως συνάπτεται ἡ -εὐδοξείου προελεύσεως²¹¹- ἀκριβὴς μαρτυρία τοῦ Δικαιάρχου²¹², κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Πυθαγόρας καὶ οἱ μαθηταὶ του ἐδέχθησαν ἐπίθεσιν εὐρισκόμενοι "ἐν οἰκίᾳ τινος" καὶ ὄχι "ἐν τῇ Μίλωνος οἰκίᾳ τοῦ ἀθλητοῦ"²¹³, δηλαδή ἡ μαρτυρία ἐκείνη βάσει τῆς ὁποίας ὁ ἀθλητὴς Μίλων δὲν προσήκει νὰ συμπεριληφθῇ μεταξὺ τῶν Πυθαγορείων²¹⁴. Ἀντιτιθέμενοι πρὸς τὴν ἐκδοχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ - ἐκ τοῦ Ἀπολλωνίου προερχομένη- ἀφήγησις τοῦ Ἰαμβλίου "περὶ τῆς εἰς τοὺς Πυθαγορείους ἐπιβουλῆς" πιθανώτατα ἀνάγεται στὸν Εὐδοξον²¹⁵, ὑποστηρίζομεν ὅτι ὁ Εὐδοξος, ὁ ὁποῖος οὐδεμίαν σχέσιν εἶχε πρὸς τὴν περὶ Ἰππασσοῦ μαρτυρίαν τοῦ Ἀπολλωνίου²¹⁶, λόγῳ τῆς προσηλώσεώς του²¹⁷ στὸ "ἔχειν κατ' ἀλήθειαν"²¹⁸ θὰ ἦτο ξένος πρὸς τὴν -προδήλως²¹⁹ μυθώδη²²⁰ - ἀναφορὰν τοῦ Ἀπολλωνίου στὴν κατὰ τοῦ Πυθαγόρου ἀγόρευσιν τοῦ δημοκρατικοῦ Νίνωνος. Ἐξ ἄλλου, κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὸν ἀνυπόστατον ἰσχυρισμὸν τοῦ Ἀπολλωνίου ὅτι ὁ Πυθαγόρας

211. Πβ. C.N. Polycarpou, "The Eudoxean Biography of Pythagoras", *Diotima*, 32 (2004) 64.

212. Πβ. M. Gigante, "Biografia e dossografia in Diogene Laerzio", *Elenchos*, 7 (1986) 85.

213. Πβ. V. Visa Ondarcuhu, "Milon de Croton personnage exemplaire", ἐν A. Billault, *Héros et voyageurs grecs dans l' occident romain*, Paris, de Boccard, 1997, σσ. 54-55.

214. Ὑπὲρ τῆς εὐδοξείου προελεύσεως τῆς ἀνωτέρω μαρτυρίας συνηγορεῖ τὸ γεγονός ὅτι ὁ Μίλων ἦτο διαπρύσιος κῆρυξ τῆς κρεοφαγίας (πβ. V. Visa Ondarcuhu, *μν. ἔργ.*, σ. 47), ἐνῶ ὁ Πυθαγόρας καὶ οἱ μαθηταὶ του δὲν ἀφίσταντο τῆς ἀκρεοφαγίας (πβ. *ἀνωτ.* καὶ σημ. 99). Ὡς ἐκ τούτου, δὲν πρέπει νὰ ἀποκλεισθῇ τὸ ἐνδεχόμενον ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης ἀπέφυγε νὰ συμπεριλάβῃ τὸν Μίλωνα μεταξὺ τῶν Πυθαγορείων (πβ. O. Gigon, *Aristotelis Opera*, Berlin, de Gruyter, 1987, σ. 656) διότι εἶχεν ἐνώπιόν του τὴν εὐδόξειον βιογραφίαν τοῦ Πυθαγόρου.

215. Πβ. F. Gisinger, *μν. ἔργ.*, σ. 118.

216. Γνωρίζοντες ὅτι ὁ Εὐδοξος δὲν ἐξελάμβανε τὸν Δημοκῆδη ὡς Πυθαγόρειον (πβ. *ἀνωτ.* καὶ σημ. 19), κατανοοῦμεν ὅτι ἡ μαρτυρία τοῦ Ἀπολλωνίου, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Πυθαγόρειος Ἰππασσος διεφώνησε ριζικῶς πρὸς τὸν Πυθαγόρειον Δημοκῆδη ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὰς πολιτικὰς ἐπιδιώξεις τῆς Σχολῆς (πβ. Ἰαμβλ., *Βί. Πυθ.* 257), δὲν ἔχει εὐδόξειον προέλευσιν.

217. Πβ. C.N. Polycarpou, "The Eudoxean conception of φιλοσοφία", *Παρνασσός*, 44 (2002) 368.

218. Πβ. Εὐδόξ., ἀπ. 3 Lasserre.

219. Πβ. C. Andreoli, *μν. ἔργ.*, σ. 87.

220. Πβ. K. von Fritz, "Pythagoreer", *Paulys Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft*, τ. 24, μέρ. 1, Stuttgart, Druckenmüller, 1963, σ. 212.

παιδιόθεν ἐφθονεῖτο²²¹, ὁ Εὐδοξος θὰ ἦτο εὐλογον νὰ διασαφήσῃ ὅτι ὁ πρεσβύτερος Πυθαγόρας ἐφθονήθη ὑπὸ τοῦ ἀριστοκρατικοῦ Κύλωνος²²² συνεπεία τῆς ἀρνήσεώς του νὰ ἀποκαλύψῃ στὸν τελευταῖον τὰ ἀπορρήτῃς τῆς Πυθαγορείου Σχολῆς²²³. Ἔχοντες κατὰ νοῦν ὅτι τὸ αἶτημα διαφυλάξεως τῶν ἀπορρήτων τῆς Πυθαγορείου Σχολῆς κατοπτρίζεται στὸ παράγγελμα τῶν μαθητῶν τοῦ Φιλολάου "μὴ εἶναι πρὸς πάντας πάντα ῥητά"²²⁴, δηλαδὴ σὲ παράγγελμα τὸ ὁποῖον κατὰ τὰ φαινόμενα δὲν ἦτο δεσμευτικὸν διὰ τοὺς Ἀκουσματικούς²²⁵, δὲν ἀπορρίπτομεν τὴν ἐκδοχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἰαμβλῖχος ἐξαίρει τὴν σπουδαιότητα τῆς πυθαγορείου ἐχεμυθίας ἀρνούμενος ἐκ τοῦ Εὐδόξου²²⁶. Κατὰ τὴν ἀποψίν μας, ἡ ἄρνησις τοῦ Ἰαμβλῖχου νὰ ἀποδεχθῇ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πορφυρίου, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ πυθαγόρειος ἐχεμυθία εἶχεν ὡς ἐπακολούθημα τὴν ἐπισκοπήσιν τῶν δογμάτων τοῦ Πυθαγόρου²²⁷, ἐν μέρει ὀφείλεται στὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Εὐδοξος, ὁ ὁποῖος εἶχε μελετήσῃ τὰ ἀφορῶντα τόσον στὴν προσωπικότητα τοῦ Πυθαγόρου²²⁸ ὅσον καὶ στὰς φιλοσοφικὰς ζητήσεις τῶν *Μαθηματικῶν Πυθαγορείων*²²⁹, ἐπρέσβευεν ὅτι ἡ πυθαγόρειος ἐχεμυθία δὲν ἀνεφέρετο σὲ ἐπιστημονικὰς ἀνακαλύψεις²³⁰, ἀλλὰ συνεδέετο πρὸς τὴν ἐπιδιώξιν ἀναμορφώσεως τῆς ἱεραρχίας τῶν ἀξιῶν²³¹, ἡ ὁποία εἶχε προβληθῇ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ὀμήρου²³². Συνεκτιμῶντες ὅτι ἡ - ἐκ τῶν νέων Πυθαγορείων προ-

221. Πβ. H. van Herwerden, "Ad Iamblichi de vita Pythagorica librum", *Rheinisches Museum*, 40 (1885) 452.

222. Πβ. J.S. Morrison, *Πυθαγόρας ὁ Σάμιος*, Ἀθήνα, Καρδαμίτσας, 1983, σ. 33.

223. Πβ. A.E. Chaignet, *μν. ἔργ.*, σσ. 142-143.

224. Πβ. J.F. Mattéi, *Ὁ Πυθαγόρας καὶ οἱ Πυθαγόρειοι*, Ἀθήνα, Καρδαμίτσας, 1995, σ. 30.

225. Σημειωτέον ὅτι ὁ Διόδωρος ὁ Ἀσπένδιος, τὸν ὁποῖον ὁ Εὐδοξος ἐξελάμβανεν ὡς τὸν κατ' ἐξοχὴν Ἀκουσματικόν (πβ. *ἀνωτ.* καὶ σημ. 105), ἰσχυρίζετο ὅτι διέδιδε "τὰς Πυθαγορείους φωνάς" (πβ. Ἰαμβλ., *Βί. Πυθ.* 266).

226. Πβ. F. Gisinger, *μν. ἔργ.*, σ. 118.

227. Πβ. W.K.C. Guthrie, *μν. ἔργ.*, σ. 151.

228. Πβ. E. Zeller- R. Mondolfo, *μν. ἔργ.*, σσ. 414- 415.

229. Πβ. C. Huffman, *μν. ἔργ.*, σ. 989.

230. Πβ. E. Zeller- R. Mondolfo, *μν. ἔργ.*, σ. 415.

231. Πβ. M. Timpanaro Cardini, *Pitagorici*, τ. 1, Firenze, La Nuova Italia, 1958, σ. 6.

232. Πβ. A. Delatte, *Études sur la littérature pythagoricienne*, Paris, Champion, 1915, σσ. 116-117.

ερχομένη²³³ - μαρτυρία τοῦ Ἰαμβλίου, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ μαθηταὶ τοῦ Πυθαγόρου ἦσαν ὑπέρμαχοι τῆς ἐπὶ πενταετίαν παντελοῦς σιωπῆς²³⁴, δὲν ἀνάγεται στὸν Εὐδοξον, κατατείνουμεν στὸ συμπέρασμα ὅτι, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς μεμφομένους τὴν κατ' ἐπίφασιν πολιτικὴν χροιὰν τῆς πυθαγορείου ἐχεμυθίας²³⁵, ὁ Εὐδοξος θὰ ἐξεθείαζε τὴν ἀνωτέρω ἐχεμυθίαν, ὑπομιμνήσκων τὴν ὑπαρξίν ἀρρήκτων δεσμῶν φιλίας²³⁶ μεταξὺ τῶν σεβομένων "τῷ πόρῳ τῆς φιλοσοφίας"²³⁷. Ὑπὸ τὸ ἀνωτέρω πρῖσμα νίοθετοῦμεν τὴν ἐκδοχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἰάμβλιχος τελεῖ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Εὐδόξου ἀναφερόμενος στὸ πυθαγόρειον σύμβολον ἀναγνωρίσεως²³⁸, δηλαδὴ στὸ πεντάγραμμον²³⁹, τὸ ὁποῖον ὄντως ἐκ τῶν ὑστέρων²⁴⁰ ἐξελήφθη ὡς δηλωτικὸν εἴτε τῆς ψυχοσωματικῆς ὑγείας²⁴¹ εἴτε τῆς οἰκονομικοπολιτικῆς ισχύος²⁴² τῶν Πυθαγορείων, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ἀρχικῶς ἦτο δηλωτικὸν τῆς θείας προστασίας τῶν μελῶν τῆς Πυθαγορείου Σχολῆς²⁴³. Ἐξαίρων τὴν ἀνωτέρω προστασίαν, ὁ Εὐδοξος, ὁ ὁποῖος ἀπεφαίνεται "πρὸς ταῦτα (τὸν θεὸν καὶ τὰ γαθόν)... καὶ τὰ ἄλλα ἀναφέρεσθαι"²⁴⁴, φρονοῦμεν ὅτι εἶχε τὴν δυνατότητα νὰ ἐρμηνεύσῃ τὴν ρῆσιν τοῦ Πυθαγόρου "μηδένα εἶναι σοφὸν ἄλλ' ἢ θεόν"²⁴⁵, χωρὶς νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν ὑποτιθεμένην σοφίαν τοῦ Δελφικοῦ Ἀπόλλωνος²⁴⁶ καὶ χωρὶς νὰ ἐγκλωβισθῇ στὸ

233. Πβ. L. Zhmud, *μν. ἔργ.*, σ. 88.

234. Πβ. L. Deubner, *μν. ἔργ.*, 623.

235. Πβ. Μ. Βενετή, "Ἡ δομὴ καὶ ἡ οργάνωση τῶν Αρχαίων Ελληνικῶν Φιλοσοφικῶν Σχολῶν καὶ ἡ ἀντίληψη τοὺς περὶ τῆς φιλοσοφίας", *Ἑλληνικὴ Φιλοσοφικὴ Ἐπιθεώρηση*, 20 (2003) 270.

236. Πβ. A. Petit, "Le silence pythagoricienne", ἐν C. Lévy- A. Pernot, *Dire l'évidence*, Paris, L' Harmattan, 1997, σσ. 295-296.

237. Πβ. C.N. Polycarpou, "The Eudoxean Biography of Pythagoras", *Diotima*, 32 (2004) 64.

238. Πβ. F. Gisinger, *μν. ἔργ.*, σ. 118.

239. Πβ. J.F. Mattéi, *μν. ἔργ.*, σ. 43.

240. Πβ. E. Bindel, *Pythagoras*, Stuttgart, Verlag Freies Geistesleben, 1962, σ. 71.

241. Πβ. P.F.M. Fontaine, *The Light and the Dark*, τ. 1, Amsterdam, Gieben, 1986, σ. 16.

242. Πβ. R. Falus, "Πεντέγραμμον", *Acta Antiqua*, 30 (1982-1984) 109.

243. Πβ. *αὐτόθι*.

244. Πβ. Εὐδόξ., *ἀπ.* 4 Lasserre.

245. Πβ. Ἡρακλείδ. Ποντ., *ἀπ.* 87 Wehrli.

246. Πβ. F. Lasserre, *Die Fragmente des Eudoxos von Knidos*, Berlin, de Gruyter, 1966, σσ. 266-267. Ἀποτιμῶν τὴν στάσιν τοῦ Εὐδόξου ἐναντι τῆς σοφίας τοῦ Δελφικοῦ Ἀπόλλωνος, ὁ A. Busine, *μν. ἔργ.*, σ. 64, ὑπομινῆσκει ὅτι - κατ' ἀντιδιαστολὴν

μυθικὸν περίβλημα²⁴⁷ τῆς ἀβασίμου μαρτυρίας τοῦ Ἡρακλείδου τοῦ Ποντικοῦ, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Πυθαγόρας ἦτο ὁ παλαιότερος ὑπέρμαχος τοῦ θεωρητικοῦ βίου²⁴⁸. Τοιοῦτοτρόπως διαφαίνεται, νομίζομεν, ὅτι ὁ ἀναληθὴς ἰσχυρισμὸς τοῦ Ἰαμβλίχου, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ Πυθαγόρας ὥριζε τὴν φιλοσοφίαν ὡς "οἶονεὶ φιλίαν σοφίας"²⁴⁹ καὶ ἐπραγματεύετο τὰ ἀφορῶντα στὴν σοφίαν²⁵⁰ ἐντὸς τοῦ πλαισίου μίας ἀκραιφνῶς ἀντιευδοξείου²⁵¹ ὄντολογίας²⁵², ἀπάδει πρὸς τὴν εὐδόξειον βιογραφίαν τοῦ Πυθαγόρου. Λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ἀντιευδόξιος ὄντολογία τοῦ Ἰαμβλίχου συνάπτεται πρὸς τὰ -ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος ἀμφισβητηθέντα²⁵³ - ψευδοπυθαγορικὰ ὑπομνήματα²⁵⁴, δὲν υἱοθετοῦμεν τὴν ἐκδοχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἰατρὸς Ἀνδροκύδης ἐγνώριζεν ὅτι ὁ Εὐδοξος -ὡς βιογράφος τοῦ Πυθαγόρου- ὑπερῆμύνετο τῆς γνησιότητος τῶν ἀνωτέρω ὑπομνημάτων²⁵⁵. Ἀκριβέστερον, ἀφορμώμενοι ἐκ τοῦ ὅτι ὁ Ἀνδροκύδης ἐκλαμβάνει ὡς γνήσια ἔργα τοῦ Πυθαγόρου²⁵⁶ τρία θρυλούμενα συγγράμματα²⁵⁷, βάσει τῶν ὁποίων ἡ ὑποτιθεμένη διάρκεια τοῦ βίου τοῦ Πυθαγόρου²⁵⁸ ἀφίσταται τῆς κατ' Εὐδοξον διαρκείας τοῦ βίου

πρὸς τὴν πλειονότητα τῶν συγγραφέων οἱ ὅποιοι ἔχουν ἀναφερθῇ στὴν βράβευσιν τοῦ μεγίστου τῶν ἐπτὰ σοφῶν - ὁ Εὐδοξος δὲν προσδίδει ὑπερφυσικὴν χροιάν στὰς ἱστορικὰς συνθήκας τῆς ἀνωτέρω βραβεύσεως.

247. Πβ. F. Wehrli, *Herakleides Pontikos*, Basel, Schwabe, 1969², σ. 87.

248. Πβ. W. Jaeger, *Aristoteles*, Berlin, Weidmann, 1923, σ. 100. Σημειωτέον ὅτι ἡ κοινὴ συνιστώσα τῆς περὶ φιλοσοφίας ἐκδοχῆς τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ ἐκείνης τοῦ Εὐδόξου καθορίζεται ἐφ' ὅσον συνεκτιμηθῇ ὅτι, ὅπως ὁμολογεῖ ὁ R. Mondolfo, *La comprensione del soggetto umano nell' antichità classica*, Firenze, La Nuova Italia, 1958, σ. 677, ἡ θεωρία τοῦ Ἀριστοτέλους περὶ τῶν ὄρων γενέσεως τῆς φιλοσοφίας εἶναι ἀναγώγιμος στὸν Εὐδοξον.

249. Πβ. B. Centrone, *Pseudopythagorica ethica*, Napoli, Bibliopolis, 1990, σ. 181.

250. Πβ. Ἰαμβλ., *Βί. Πυθ.* 159.

251. Πβ. Εὐδόξ., ἀπ. 1 Lasserre.

252. Πβ. Ἰαμβλ., *Βί. Πυθ.* 160.

253. Πβ. P. Shorey, "Note on Porphyry *Vita Pythagorae*, §53", *Classical Philology*, 27 (1932) 176.

254. Πβ. B. Centrone, *μν. ἔργ.*, σ. 36.

255. Πβ. F. Gisinger, *μν. ἔργ.*, σ. 117.

256. Πβ. F. Wehrli, *Sotion*, Basel, Schwabe, 1978, σ. 55.

257. Πβ. P. Corssen, "Die Schrift des Arztes Androkydes *Περὶ Πυθαγορικῶν συμβόλων*", *Rheinisches Museum*, 67 (1912) 253-254.

258. Πβ. F. Wehrli, *μν. ἔργ.*, σ. 55.

τοῦ Πυθαγόρου²⁵⁹, διαβλέπομεν ὅτι εὐσταθεῖ ἡ ἐπισήμανσις κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἀνδροκύδης ὑπεραμύνεται τῆς γνησιότητος τῶν ψευδοπυθαγορικῶν ὑπομνημάτων τελῶν ὄχι ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Εὐδόξου, ἀλλὰ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Πολυῖστορος²⁶⁰. Ἐξ ἄλλου, ἡ ἐκδοχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἀνδροκύδης ἐρμηνεύει τὸ πυθαγόρειον παράγγελμα "ἐμψύχων ἀπέχεσθαι" ἀρνούμενος ἐκ τοῦ Εὐδόξου²⁶¹ αἶρεται, ἐφ' ὅσον τύχη τῆς δεούσης προσοχῆς τὸ γεγονός ὅτι ἡ μεταφυσικὴ ἐρμηνεία τοῦ Ἀνδροκύδου²⁶² ἀντίκειται πρὸς τὴν οἰονεῖ ιατρικὴν ἐρμηνείαν τοῦ Εὐδόξου²⁶³, κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ καλούμενα πυθαγορικὰ σύμβολα²⁶⁴ ἔχουν καλῶς μόνον ὁσάκις ὑποδηλοῦν ἀκραιφνῶς πυθαγορικὰ δόγματα²⁶⁵. Ταυτίζων τὰ ἀκραιφνῶς πυθαγορικὰ δόγματα πρὸς ἐκεῖνα τῶν *Μαθηματικῶν Πυθαγορείων*²⁶⁶, ὁ Εὐδόξος θὰ ἦτο εὐλόγον ὄχι μόνον νὰ ἐπικρίνη τὴν δοξασίαν τῶν *Ἀκουσματικῶν*²⁶⁷, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἄσκησις τῆς μνήμης ἀπετέλει τὸν ἀκρογωνιαίον λίθον τῆς πυθαγορείου ἀγωγῆς²⁶⁸, ἀλλὰ καὶ νὰ τονίσῃ ὅτι ὁ Πυθαγόρας -τόσον ὡς πολὺ-

259. Πβ. C.N. Polycarpou, "Did Eudoxus fix the Date of Pythagoras' Birth?", *Diotima*, 33 (2005) 181.

260. Πβ. I. Lévy, *μν. ἔργ.*, σσ. 71-72. Προβαίνων στὴν ἀνωτέρω ἐπισήμανσιν, ὁ I. Lévy συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἐκδοχῆς τοῦ F. Leo, *Die griechisch- römische Biographie nach ihrer literarischen Form*, Hildesheim, Olms, 1965², σ. 82, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἀλέξανδρος ὁ Πολυῖστωρ ὑπερῆμύνθη τῆς γνησιότητος τῶν *Πυθαγορικῶν ὑπομνημάτων* ἐπικαλούμενος τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἡρακλείδου τοῦ Σαραπίωνος. Τὸ σφάλμα τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Πολυῖστορος ἔγκειται, ὅπως διαβλέπει ὁ W. Theiler, "A. Delatte, *La Vie de Pythagore de Diogène Laërce*, Bruxelles, Marce Hayez, 1922, 271 S.", *βιβλιοκρ.*, *Gnomon*, 2 (1926) 156, στὴν ἀποσιώπησιν τοῦ γεγονότος ὅτι οἱ ὄροι γενέσεως τῶν *Πυθαγορικῶν ὑπομνημάτων* συνάπτονται ἀρρήκτως πρὸς ἀμφισβητησίμους μαρτυρίας τοῦ Ἡρακλείδου τοῦ Ποντικοῦ.

261. Πβ. F. Gisinger, *μν. ἔργ.*, σ. 118.

262. Πβ. W. Burkert, *μν. ἔργ.*, σ. 175.

263. Πβ. C. Riedweg, *μν. ἔργ.*, σ. 94.

264. Πβ. H.D. Saffrey, "Une collection méconnue de "symboles" pythagoriciens", *Revue des Études Grecques*, 80 (1967) 201.

265. Πβ. C.N. Polycarpou, "The Eudoxean Biography of Pythagoras", *Diotima*, 32 (2004) 62.

266. Πβ. W. Burkert, *μν. ἔργ.*, σ. 205.

267. Πβ. F. Gisinger, *μν. ἔργ.*, σ. 118.

268. Πβ. C. Martha, "Un précepte de Pythagore", *Revue des Deux Mondes*, σειρ. 2, 9 (1875) 381-382.

πλευρος ἐπιστήμων²⁶⁹ ὅσον καὶ ὡς ἔμπειρος διδάσκαλος²⁷⁰ - εἶχε κατανοήσει τὸ ἀναγκαῖον τῆς πολυετοῦς καταρτίσεως²⁷¹ τῶν μαθητῶν του²⁷². Ἀντιτιθέμενος ἐκ προοιμίου πρὸς τὰ φαντασιοκοπήματα τῶν νέων Πυθαγορείων²⁷³, ὁ Εὐδοξος, ὁ ὁποῖος θὰ ἀπέρριπτε τὸν ἰσχυρισμὸν ὅτι οἱ ἐκπρόσωποι τῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς τοῦ Κρότωνος διέκειντο εὐμενῶς πρὸς τοὺς Ἀκουσματικούς²⁷⁴, εἶχε τὴν δυνατότητα νὰ ἐξάρη τὸ γεγονὸς ὅτι πρῶτος ὁ Πυθαγόρας ἴδρυσεν *ἐταιρείαν*²⁷⁵ διὰ τῆς ὁποίας βαθμιαίως²⁷⁶ ἐπεδιώκετο ἡ πανανθρώπινη ἀναμόρφωσις τοῦ τρόπου τοῦ βίου²⁷⁷.

269. Πβ. R. Schottlaender, *Früheste Grundsätze der Wissenschaft bei den Griechen*, Berlin, Akademie Verlag, 1964, σ. 54.

270. Πβ. E. Bindel, *μν. ἔργ.*, σ. 59.

271. Πβ. G. Méautis, *Platon vivant*, Paris, Michel, 1950, σ. 61.

272. Πβ. M. von Albrecht, *Iamblichos. Pythagoras: Legende- Lehre- Lebensgestaltung*, Zürich, Artemis, 1963, σ. 264. Σημειωτέον ὅτι, ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῆς διανοήσεως τῶν "παλαιῶν Πυθαγορικῶν", οἱ ὄροι *μαθηταὶ* καὶ *γνώριμοι* πιθανώτατα ἐχρησιμοποιοῦντο ἀντὶ τῶν ὄρων *Μαθηματικοὶ* καὶ *Ἀκουσματικοὶ* (πβ. M. Gigante, *Diogene Laertio. Vite dei filosofi*, Bari, Laterza, 2000⁴, σσ. 545-546).

273. Πβ. G. Rodier, "Pythagore", *La Grande Encyclopédie*, τ. 27, Paris, Société Anonyme de la Grande Encyclopédie, α.χ., σ. 1079.

274. Πβ. E. Baltzer, *μν. ἔργ.*, σ. 169. Ἀμφισβητοῦντες τὴν ὁρθότητα τοῦ ἀνωτέρω ἰσχυρισμοῦ, κατατείνωμεν στὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης ὄχι μόνον διέσωσε τὴν μαρτυρίαν τοῦ Εὐδόξου, κατὰ τὴν ὁποίαν "ἐγένετο τὴν ἡλικίαν Ἀλκμαίων <νέος> ἐπὶ γέροντι Πυθαγόρᾳ" (πβ. C.N. Polycarpou, "Did Eudoxus fix the Date of Pythagoras' Birth?", *Diotima*, 33(2005) 179), ἀλλὰ ἔκρινεν ἐνδεδειγμένον νὰ προσθέσῃ ὅτι ὁ Ἀλκμαίων διετήρει φιλικὰς σχέσεις μετὰ τῶν Πυθαγορείων ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων ἐκλήθησαν *Μαθηματικοὶ* (πβ. A. Capizzi, *The Cosmic Republic*, Amsterdam, Gieben, 1990, σ. 298) διότι εἶχεν ἐνώπιόν του τὴν εὐδόξειον βιογραφίαν τοῦ Πυθαγόρου.

275. Πβ. E. Μαραγγιανοῦ Δερμούση, "Πυθαγόρας καὶ Πυθαγόρειοι", ἐν *Φιλόσοφοι στὸ Αἶγαῖο*, Ἀθήνα, Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, 1998, σ. 37. Γνωρίζοντες ὅτι, κατὰ τὸν Εὐδοξον, ὁ Πυθαγόρας ἡρμήνευεν ὁμηρικὸς στίχους (πβ. *ἀνωτ.* καὶ σημ. 172), δὲν ἀποκλείομεν τὸ ἐνδεχόμενον ὅτι ὁ Εὐδοξος ἀνεφέρθη στήν- ὑπὸ τοῦ Πυθαγόρου γενομένην- διάκρισιν μετὰ *ἑταῖρων* (πβ. C. Andreoli, *μν. ἔργ.*, σ. 53) καὶ *γνωρίμων*, παραθέτων τὴν ὁμηρικὴν φράσιν "ἑταῖρος ἢ καὶ γνώριμος ἄλλος" (πβ. Ὁμήρ., Ὀδύς., π 8-9).

276. Πβ. H. Dörrie, "Pythagoras", *Der kleine Pauly*, τ. 4, München, Druckenmüller, 1972, σ. 1268.

277. Πβ. C.N. Polycarpou, "Lycon's Evaluation of the Pythagorean Way of Life", *Φιλοσοφία*, 34 (2004) 269. Λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ Εὐδοξος ἐμαθήτευσε πλησίον τοῦ Ἀρχύτου (πβ. Εὐδόξ., test. 7 Lasserre), ὁ ὁποῖος ἔχαιρε φήμης ὡς ὁ "μάλιστα τῶν Πυθαγορείων ἐπιμεληθεὶς μουσικῆς" (πβ. Ἀρχύτ., test. 16 Diels),

Ἐπανεξετάζοντες τὴν σχέσιν μεταξὺ τῆς εὐδοξείου καὶ τῆς ἱαμβλίχειου βιογραφίας τοῦ Πυθαγόρου, δὲν παραβλέπομεν τὸ γεγονός ὅτι ὁ Εὐδόξος οὐδέποτε κατέστη ὑπέρμαχος τῆς - ὑπὸ τοῦ Ἰαμβλίχου προβαλλομένης- ἔκδοχῆς περὶ τῆς δῆθεν φοινικικῆς καταγωγῆς τοῦ Πυθαγόρου²⁷⁸. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀξίζει νὰ σημειωθῇ ὅτι ὁ Ἰάμβλιχος ἔκρινεν ἐνδεδειγμένον νὰ ἀποφανθῇ ὅτι

εἶναι βάσιμον νὰ ὑποστηρίξωμεν ὅτι κατὰ τὸν Εὐδόξον ὁ Πυθαγόρας εἰσηγήθη τὴν υἱοθέτησιν τοῦ καλουμένου "πυθαγορείου τρόπου τοῦ βίου" (πβ. *ἀνωτ.* καὶ σημ. 46), δηλαδὴ ἐνὸς τρόπου τοῦ βίου θεμελιουμένου ἐπὶ τῆς ἐννοίας τῆς ἁρμονίας (πβ. Ε. Μουτσοπούλου, *Ἡ προσωκρατικὴ διανόησις*, Ἀθῆναι, Γρη-γόρης, 1978², σ. 64), διότι ἦτο ἰδρυτὴς μίας κοινότητος κατὰ τοὺς ἐκπροσώπους τῆς ὁποίας ἡ ἀληθὴς φιλοσοφία ἐταυτίζετο πρὸς τὴν μεγίστην μουσικὴν (πβ. Ε. Moutsopoulos, *La philosophie de la musique dans le système de Proclus*, Athènes, Académie d'Athènes, 2004, σ. 34). Ὑπὸ τὸ ἀνωτέρω πρῶσιμα διαβλέπομεν ὅτι δὲν εὐσταθεῖ ἡ ἔκδοχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ εὐδόξιος βιογραφία τοῦ Πυθαγόρου ἀμοιρεῖ σπουδαιότητος ἐξ ἐπόψεως ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας (πβ. J.A. Fabricius, *Bibliotheca Graeca*, τ. 1, Hildesheim, Olms, 1966⁴, σσ. 770- 771).

278. Ὑπεραμυνόμενος τῆς ἀντιευδοξείου ἔκδοχῆς κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Πυθαγόρας ἐγεννήθη "ἐν...Σιδόνι τῆς Φοινίκης" (πβ. Εὐδόξ., ἀπ. 324 Lasserre), ὁ Ἰάμβλιχος παραβλέπει, φρονοῦμεν, τὸ γεγονός ὅτι, κατὰ τὸν Εὐδόξον, ὁ Πυθαγόρας διέκειτο δυσμενέστατα ἔναντι τῆς - ὑπὸ τοῦ Πολυκράτους ἰδρυθείσης- "τῶν Σαμίων Λαύρας" (πβ. C.N. Polycarpou, "The Eudoxean Biography of Pythagoras", *Diotima*, 32 (2004) 62), ἡ ὁποία ἦτο δηλωτικὴ φοινικικῶν ἐπιδράσεων (πβ. D. Harden, *The Phoenicians*, London, Thames and Hudson, 1962, σ. 103). Κατὰ τὴν ἀποψίν μας, ἡ ἔκδοχὴ περὶ τῆς "ἐν...Σιδόνι" γεννήσεως τοῦ Πυθαγόρου εἶχεν ὡς ἀφετηρίαν τὴν ἐπὶ Πολυκράτους πρόσκαιρον διαμόρφωσιν κοινῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς μεταξὺ Σαμίων καὶ Φοινίκων (πβ. J. Leclant, "Les relations entre l'Egypte et la Phénicie du voyage d' Ounamon à l'expédition d'Alexandre", ἐν W.A. Ward, *The Role of the Phoenicians in the Interaction of Mediterranean Civilizations*, Beirut, American Univ. of Beirut, 1968, σ. 19) καὶ ἐθεμελιώθη ἐπὶ τῆς ὁμηρικῆς χρήσεως τοῦ ὄρου *Σιδωνίη* ὡς ἰσοδυναμοῦ πρὸς τὸν ὄρον *Φοινίκη* (πβ. F.C. Eiselen, *Sidon*, New York, Ams Press Inc., 1966², σ. 19), δηλαδὴ ἐπὶ χρήσεως ἡ ὁποία ἐκ τῶν ὑστέρων συνεδέθη πρὸς τὴν ἐπιδίωξιν παρουσιάσεως τοῦ Πυθαγόρου ὡς μαθητοῦ τῶν ἀπογόνων τοῦ λογίου Μώχου τοῦ Σιδωνίου (πβ. F. Mazza, "Considerazioni sull'origine fenicia di alcuni filosofi antichi", *Rivista di Studi Fenici*, 29 (2001) 29). Ἀκριβέστερον, τὸ γεγονός ὅτι ὁ Ἰάμβλιχος ἔκρινεν ἐνδεδειγμένον νὰ αἰτιολογήσῃ τὴν ὑποτιθεμένην ἔλευσιν τοῦ Πυθαγόρου στὴν πόλιν τῆς Σιδωνος ἰσχυριζόμενος ὅτι ὁ Πυθαγόρας ἐξελάμβανε τὴν ἀνωτέρω πόλιν ὡς γενέτειράν του (πβ. Ἰαμβλ., *Βί. Πυθ.* 13) δεικνύει τὴν ἀντίθεσιν τοῦ Ἰαμβλίχου πρὸς τὴν εὐδόξειον βιογραφίαν τοῦ Πυθαγόρου (πβ. C.N. Polycarpou, "The Eudoxean Biography of Pythagoras", *Diotima*, 32 (2004) 60).

ἡ προϋπάρξασα ψυχὴ τοῦ Πυθαγόρου ἐγένετο "Ἀπόλλωνι συνοπαδός" ἐπικαλούμενος χωρίον τοῦ πλατωνικοῦ *Φαίδρου*²⁷⁹, τὸ ὁποῖον ἀπάδει πρὸς τὸν χαρακτήρα τῆς διανοήσεως τοῦ Εὐδόξου²⁸⁰. Ἐξ ἄλλου, προσήκει νὰ μὴ διαλανθάνῃ ὅτι ἡ δομὴ τῆς ἱαμβλιχείου βιογραφίας τοῦ Πυθαγόρου διεμορφώθη συνεπεία τῆς ἐπιδιώξεως νὰ ὑποστηριχθῇ ὅτι ὁ Πυθαγόρας ὠλοκλήρωσε τὰς σπουδὰς του καὶ ἐπανῆλθε στὴν πόλιν τῆς Σάμου "περὶ ἕκτον που καὶ πεντηκοστὸν ἔτος ἤδη γεγονώς"²⁸¹, δηλαδή συνεπεία ἐπιδιώξεως ἡ ὁποία ἀντίκειται πρὸς τὴν εὐδόξειον βιογραφίαν τοῦ Πυθαγόρου²⁸². Ἀφετηρίαν τῆς εὐδοξείου βιογραφίας τοῦ Πυθαγόρου φρονοῦμεν ὅτι ἀπετέλεσεν ἡ ἐπιδίωξις νὰ ὑπερακοντισθῇ ἡ δηκτικὴ ἀναφορὰ τοῦ Ἡρακλείτου²⁸³ στὴν εὐρέως γνωστὴν πολυμάθειαν τοῦ Πυθαγόρου²⁸⁴, ἡ ὁποία εἶχεν ἐκληφθῇ ὡς προάγγελμα τῆς διανοήσεως τῶν ἐκλεκτικῶν φιλοσόφων²⁸⁵. Ὄντως, ἀντιτιθέμενος πρὸς τὴν ἡρακλείτειον ἀπόφανσιν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Πυθαγόρας οὐδέποτε κατενόησε τὴν ἔννοιαν τοῦ λόγου²⁸⁶, ὁ Εὐδόξος εἶχε, κατὰ τὴν ἀποψίν μας, τὴν δυνατότητα νὰ ὑπομνήσῃ ὅτι ἡ - ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείτου ἐξαρθεῖσα- ἔννοια τοῦ λόγου δὲν ὑπῆρξεν ἄμοιρος πυθαγορείων καταβολῶν²⁸⁷. Ἐπὶ πλέον, ὑποστηρίζοντες ὅτι ὁ Εὐδόξος, ὁ ὁποῖος παρέσχεν ἀπόδειξιν τοῦ πυθαγορείου θεωρήματος²⁸⁸, ἦτο εὐλογον νὰ ἐνδιαφερθῇ διὰ τὰ παλαιὰ μαθηματικὰ κείμενα τῶν Βαβυλωνίων τὰ ὁποῖα προϋποθέτουν ἐμπειρικὴν γνῶσιν τοῦ ἀνωτέρω θεωρήματος²⁸⁹, κατατείνομεν στὸ συμπέ-

279. Πβ. G. Staab, *Pythagoras in der Spätantike*, München, Saur, 2002, σσ. 233- 234.

280. Πβ. Εὐδόξ., ἄπ. 28 Lasserre.

281. Πβ. G. Staab, *μν. ἔργ.*, σ. 254.

282. Πβ. C.N. Polycarpou, "Did Eudoxus fix the Date of Pythagoras' Birth?", *Diotima*, 33 (2005) 178-179.

283. Πβ. J. Mansfeld, *Studies in the Historiography of Greek Philosophy*, Assen, van Gorcum, 1990, σ. 232.

284. Πβ. J. Mansfeld, *μν. ἔργ.*, σ. 231.

285. Πβ. J. Lallot, "Une invective philosophique (Héraclite, Fragments 129 et 35 D. K.)", *Revue des Études Anciennes*, 73 (1971) 18.

286. Πβ. P. Curd, "The Presocratics as Philosophers", ἐν A. Laks- C. Louguet, *Qu'est-ce que la Philosophie Présocratique?*, Lille, P. U. S., 2002, σ. 122.

287. Πβ. Ε. Μουτσοπούλου, *Φιλόσοφοι τοῦ Αἰγαίου*, Ἀθήνα, Ἰδρυμα τοῦ Αἰγαίου, 1991, σ. 56.

288. Πβ. *ἀνωτ. καὶ σημ.* 205.

289. Πβ. Ε. Κώνστα, *Εἰσαγωγή στὸν μαθηματικὸ στοχασμὸ τῶν Πυθαγορείων*, Ἀθήνα, 1978, σ. 40.

ρασμα ὅτι ὁ Εὐδοξος δὲν θὰ παρέβλεπε τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Ἡράκλειτος εἶχεν ἐμμέσως ἐπικρίνει τὴν ἐξοικείωσιν τοῦ Πυθαγόρου πρὸς τὰ μαθηματικά κείμενα τῶν χωρῶν τῆς Ἑγγύς Ἀνατολῆς²⁹⁰. Ἐξ ἄλλου τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Ἡράκλειτος εἶχεν ἐμμέσως ἐπικρίνει τὴν ἐνασχόλησιν τοῦ Πυθαγόρου περὶ τὴν ἱστορίαν τῶν θρησκευμάτων, κατ' ἐξοχὴν δὲ περὶ τὴν ἱστορίαν τῆς θρησκείας τοῦ Ζωροάστρου²⁹¹, δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἀγνοηθῇ ὑπὸ τοῦ Εὐδόξου, ὁ ὁποῖος ἐπραγματεύθη διεξοδικῶς τὰ ἀφορῶντα στὸν Ζωροάστρεν²⁹². Ἀμφισβητῶν τὴν ὀρθότητα τῆς δηκτικῆς ἀναφορᾶς τοῦ Ἡρακλείτου στὴν πολυμάθειαν τοῦ Πυθαγόρου, ὁ Εὐδοξος, δηλαδή ὁ τελευταῖος ἐπιφανὴς διανοητὴς τοῦ ὁποῖου τὸ μαθηματικὸν ἔργον ἐξελέγητο ὑπὸ ὠρισμένων ἐκπροσώπων τῆς Σχολῆς τῶν νέων Πλατωνικῶν ὡς τμήμα τῶν ζητήσεων αὐτοῦ τούτου τοῦ Πυθαγόρου²⁹³, ἦτο ἐν μέρει σύμφωνος πρὸς τὸν Ἰάμβλιχον²⁹⁴, ὁ ὁποῖος ἐβιογράφησε τὸν Πυθαγόραν ὡς "ἀρχηγὸν καὶ πατέρα τῆς θείας φιλοσοφίας"²⁹⁵.

290. Πβ. M. Marcovich, "Pythagorica", *Philologus*, 108 (1964) 42.

291. Πβ. W. Kranz, "Vorsokratisches I", *Hermes*, 69 (1934) 116.

292. Πβ. C.N. Polycarpou, "On Asclepius' phrase *Εὐδοξος ὁ Πλατωνικός*" [ὑπὸ δημοσίευσιν].

293. Πβ. P.M. Schuhl, *Essai sur la formation de la pensée grecque*, Paris, Alcan, 1934, σσ. 257-258.

294. Κατὰ τὴν ἀποψίν μας, προσήκει νὰ μὴ διαλανθάνη ὅτι ὁ Ἰάμβλιχος ἐκλαμβάνει ὡς οἰονεὶ «φιλοσοφίαν» τὰ «ἀναπόδεια καὶ ἄνευ λόγου» Ἀκούσματα τὰ ὁποῖα ἀποδίδονται στοὺς οὕτω καλουμένους Ἀκουσματικοὺς Πυθαγορείους (πβ. Ἰαμβλ., *Βί. Πυθ.* 82) καὶ ἀπεικονίζουν τὴν δεισιδαίμονα διάθεσιν μεγάλης μερίδος τῶν συγχρόνων των (πβ. F. Boehm, "Die Schrift des Giglio Gregorio Giraldi über die Symbole des Pythagoras", *Jahresbericht über das Königliche Friedrich-Wilhelms Gymnasium zu Berlin*, 68(1913)19). Ἀντιθέτως ὁ Εὐδοξος διάκειται δυσμενέστατα ἐναντι ἐκείνων οἱ ὁποῖοι χαρακτηρίζονται ὑπὸ τοῦ Σέξτου τοῦ Ἐμπειρικοῦ ὡς «μεγάλην... ἡμῖν ἐπιτειχίζοντες δεισιδαιμονίαν, μηδὲν δὲ ἐπιτρέποντες κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον ἐνεργεῖν» (πβ. Εὐδόξ., ἀπ. 141 Lasserre).

295. Πβ. Ἰαμβλ., *Βί. Πυθ.* 2. Ἐχοντες κατὰ νοῦν ὅτι οἱ θιασῶται τῆς πυθαγορείου φιλοσοφίας (πβ. I. Hering, *De sodalitati Pythagorei origine, conditione et consilio*, Utrecht, Altheer, 1824, σ. 147) ἦσαν πρῶτιστα ὑπέρμαχοι τῆς ἀρρήκτου συναφείας μεταξὺ θρησκευτικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν ζητήσεων (πβ. A. Riecke, *Pythagoras*, Leipzig, Spamer, 1894, σ. 146), φρονοῦμεν ὅτι κατὰ τὰ φαινόμενα ὁ Ἰάμβλιχος ὀρθῶς ἐξέλαβε τὸν Εὐδοξον ὡς πνευματικὸν ἐπίγονον τοῦ Πυθαγόρου (πβ. E.C. Clarke, *Iamblichus' De Mysteris*, Burlington, Ashgate, 2001, σ. 8). Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀρμόζει νὰ ὑπομνησθῇ ὅτι, κατὰ τὸν Εὐδοξον, ἡ "θεία φιλοσοφία" τοῦ Πυθαγόρου ἦτο ἡ ἀποκάλυψις τοῦ ἀδήλου κάλλους τῆς

ARE THERE PASSAGES FROM JAMBLICHUS' WORK ON THE PYTHAGOREAN WAY OF LIFE WHICH CAN BE TRACED BACK TO THE EUDOXEAN BIOGRAPHY OF PYTHAGORAS?

S u m m a r y

Keeping in mind that Jamblichus' reference to the religious background of the anachronistic duel between the philosopher Pythagoras and the tyrant Phalaris has nothing to do with the Eudoxean biography of Pythagoras, we have reason to believe that Jamblichus' attitude towards the problem of the deification of Pythagoras is out of line with Eudoxeanism. On the other hand, we may reach the conclusion that Jamblichus did not doubt Pythagoras' ability to practice a form of musical therapy for both body and soul and to judge human character from its physical appearance because he had been influenced by Eudoxus' approach to Pythagoreanism. Moreover, it is suggested that Jamblichus' evaluation of some aspects of Pythagoras' dietary regimen, which is based upon the principle that health is due to a correct proportion of food and exercise, can be traced back to the Eudoxean biography of Pythagoras. To our way of thinking, Jamblichus' reference to Pythagoras' disgust at the Samian rejection of all cultural activities may go back to Eudoxus, who probably laid special emphasis on the historical background of Pythagoras' decision to emigrate from Samos to Croton. In this connection we may note that in all probability Jamblichus praised Pythagoras for his perfect

θείας τετρακτύος (πβ. C.N. Polycarpou, "Eudoxean Aesthetics", *Philosophia*, 35 (2005)??). Ὑπὸ τὸ ἀνωτέρω πρῶσιμα στοιχοῦμεν πρὸς τὴν ἐκδοχὴν τοῦ F. Gisinger, *μν. ἔργ.*, σ. 118, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ περὶ τετρακτύος μαρτυρία τοῦ Ἰαμβλίου (πβ. Ἰαμβλ., *Βί. Πυθ.* 162) δὲν εἶναι ξένη πρὸς τὴν εὐδόξειον βιογραφίαν τοῦ Πυθαγόρου. Κατ' ἀκολουθίαν ὑποστηρίζομεν ὅτι ἡ εὐδόξειος βιογραφία τοῦ Πυθαγόρου –καίτοι ἐκ πρώτης ὄψεως ὠμοίαζε (πβ. M. Simon, *Geschichte der Mathematik im Altertum*, Amsterdam, Philo Press, 1973², σ. 125) πρὸς τὴν βιογραφίαν ἐκείνην ἡ ὁποία εἶχε περιληφθῇ στὸ *Περὶ βίων* σύγγραμμα τοῦ Ξενοκράτους (πβ. D. van de Wypersse, *De Xenocrate Chalcedonio, philosopho academico*, Leiden, Hazenberg, 1822, σσ. 204-205) – ἦτο πρωτότυπος καθ' ὃ μέτρον συνεδέετο πρὸς τὰ «ἥττον γνῶριμα ἐπιτηδεύματα» τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς Πυθαγορείου Σχολῆς (πβ. C.N. Polycarpou, «The Eudoxean Biography of Pythagoras», *Diotima* 32 (2004) 64).

character and underlined the fact that Pythagoras and his followers never passed flattering remarks about anybody because he had been influenced by Eudoxus' approach to Pythagoreanism. In our opinion, it is also worth recalling that Jamblichus' assertion that Pythagoras constituted three lines of political regimes by joining the ends of those lines which, then, formed a right angle has a great deal to do with Menaechmus' commentary on some mathematical and astronomical passages taken from Plato's *Republic* and can be traced back to the Eudoxean biography of Pythagoras. In view of the biographical material preserved by Eudoxus, we maintain that it was natural for Jamblichus to stress the point that Pythagoras remained faithful to the moral implications of *τῷ πόρῳ τῆς φιλοσοφίας* by emphasizing the importance of the five- pointed star (*πεντάγραμμον*), which symbolized the divine protection of the Pythagorean community. With a view to shedding light on the foundations of Pythagoras' belief in the divine protection of the Pythagorean community, Eudoxus did not disregard the fact that Pythagoras became the founder of a way of life that produced for those who could realize that no man is wise, but *god* alone.